

BÁO CÁO

PHẢN HỒI Ý KIẾN THAM VẤN

DỰ ÁN THỦY ĐIỆN TRUNG SƠN

Báo cáo này cung cấp phản hồi của Ban QLDA Trung Sơn đối với các ý kiến thu nhận được trong đợt tham vấn cấp bản, xã, huyện, tỉnh và các tổ chức dân sự xã hội trong tháng 1-3/2010.

Đây là đợt tham vấn với các cộng đồng bị ảnh hưởng, chính quyền địa phương và các tổ chức xã hội về các vấn đề an toàn của dự án thủy điện Trung Sơn. Do vậy, các nội dung tham vấn và các phản hồi sẽ tập trung vào các vấn đề an toàn của dự án. Những vấn đề khác sẽ không được phản hồi trong báo cáo này.

Tài liệu công bố chính cho đợt tham vấn là hai báo cáo (i) Kế hoạch Tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số (RLDP); và (ii) Đánh giá tác động môi trường và kế hoạch quản lý môi trường. Các tài liệu này tập trung giải quyết những vấn đề liên quan đến các vấn đề an toàn của dự án, không phải là báo cáo tổng hợp của dự án nên có thể không cung cấp đầy đủ tất cả các thông tin về dự án. Thông tin chi tiết hoặc các thông tin liên quan khác sẽ được cung cấp theo yêu cầu nếu việc công bố những tài liệu này không vi phạm các quy định về công bố thông tin của chính phủ Việt Nam hoặc/và Ngân hàng Thế giới.

Dự án đã nhận được rất nhiều ý kiến từ các cộng đồng bị ảnh hưởng, chính quyền địa phương và các tổ chức xã hội trong quá trình tham vấn. Do có nhiều ý kiến trùng lặp hoặc tương tự, đồng thời để giúp việc phản hồi ngắn gọn và dễ theo dõi, các ý kiến trùng lặp hoặc tương tự sẽ được gộp lại. Các ý kiến cũng được phân loại, sắp xếp theo từng chủ đề chứ không theo nguồn thông tin hoặc theo thứ tự thời gian.

Báo cáo được cấu trúc theo dạng bảng gồm 3 cột. Cột đầu tiên là thứ tự, cột thứ 2 là ý kiến thu nhận được, cột thứ ba là phản hồi của Ban quản lý dự án Trung Sơn.

TT	Câu hỏi	Trả lời
A	XÃ HỘI	
I	Bồi thường	
a	Bồi thường tài sản trên đất	
1	Tài sản trên đất (đất nông nghiệp) của các hộ bị ảnh hưởng sẽ bồi thường như thế nào?	Các hộ bị ảnh hưởng được bồi thường cho tổn thất về hoa màu chưa thu hoạch theo giá thị trường, cây lưu niên sẽ được bồi thường theo chi phí thay thế.
2	Bồi thường đối với cây luống được tính như thế nào? Tính theo năm hay bụi?	Bồi thường cây luống đã cho khai thác thì tính theo số cây thực tế; đối với cây luống đang trong chu kỳ đầu tư thì việc bồi thường được tính theo năm tại thời điểm lập phương án bồi thường. Luống bị ảnh hưởng sẽ được bồi thường theo thông lệ của tỉnh. Đối với Thanh Hóa thì bồi thường theo 2 loại đơn giá tương ứng với 2 loại cây luống già và cây luống măng. Đối với tỉnh Hòa Bình thì bồi thường theo 3 loại đơn giá tương ứng với 3 loại đường kính(ĐK) của cây luống là luống đường kính thân $d > 10$ cm; Luống đường kính thân $5 < d \leq 10$ cm và Luống đường kính thân $d \leq 5$ cm.
3	Đề nghị bồi thường tính cả phần giá trị gốc của cây luống.	Dự án đang xem xét để đề xuất giải pháp hỗ trợ phù hợp cho các hộ bị ảnh hưởng về cây luống.
4	Cây trồng trên đất của người khác, bản khác thì được bồi thường thế nào?	Người có cây trồng hoặc tài sản trên đất của người khác mà ảnh hưởng bởi Dự án sẽ được bồi thường cho tài sản đó.
5	Nương bị ngập hết nhưng không biết lấy loại nào? Lấy tiền hay lấy đất? Tôi muốn lấy đất ở khu bảo tồn Pù Hu có được không?	Nguyên tắc bồi thường là ưu tiên “đất đổi đất”. Tuy nhiên, nếu quỹ đất tại địa phương không cho phép bồi thường theo nguyên tắc “đất đổi đất” cho toàn bộ diện tích bị mất với khả năng canh tác tương đương thì sẽ được bồi thường bằng tiền mặt theo giá thay thế. Đất của khu bảo tồn Pù Hu đã được Nhà nước quy định dành riêng cho khu bảo tồn, do đó hiện tại sẽ không dùng để bồi thường cho người dân.
6	Bản Muống 2 có một bãi cát ở bên đò đi sang Pa Púa. Như vậy thì bản có được bồi thường không?	Dự án không bồi thường nhưng sẽ xem xét hỗ trợ thông qua các hoạt động sinh kế cộng đồng.
7	Dự án giải quyết bồi thường thế nào đối với đường vào khu sản xuất do tư nhân làm?	Nếu đường bị ảnh hưởng do dự án thủy điện Trung Sơn thì sẽ được bồi thường. Hình thức bồi thường bằng tiền hoặc làm đường mới sẽ dựa trên nguyện vọng của chủ sở hữu và nhu cầu của cộng đồng.

8	Hộ gia đình đầu tư con đường xuống khai thác cát từ năm 2000, đã được cấp giấy phép và đóng thuế đầy đủ thì có được bồi thường không?	Con đường mà hộ gia đình đã đầu tư để khai thác cát nếu bị ảnh hưởng bởi dự án Thủy điện Trung Sơn thì sẽ được bồi thường .
9	Một số hộ không có tên trong danh sách bị ảnh hưởng sẽ được Dự án giải quyết thế nào?	Các gia đình đang sinh sống tại nơi bị ảnh hưởng trước ngày 10/12/2008 mà không có trong danh sách điều tra nhưng được UBND xã, huyện liên quan chứng thực rằng những người này đã sinh sống và sử dụng đất hoặc các tài sản khác trước ngày khóa sổ thì sẽ hợp lệ được bồi thường và hỗ trợ.
10	Hiện nay mỏ đá cách bán khoảng 500m, việc khai thác đá có thể ảnh hưởng các hộ trong bán? dự án có biện pháp gì để bảo vệ người dân không?.	Theo thiết kế của dự án thì việc khai thác mỏ đá là đảm bảo an toàn cho người dân. Tuy nhiên trong quá trình khai thác nếu xác định có ảnh hưởng tới các hộ dân, Dự án sẽ có những biện pháp cụ thể và kịp thời nhằm giảm thiểu ảnh hưởng của việc khai thác tới cuộc sống của các hộ dân trong bán. Các ảnh hưởng nếu có sẽ được bồi thường.
11	Ngoài bồi thường đã nhận được nếu sau này thi công có vấn đề phát sinh đề nghị nhà thầu phải có giải pháp an toàn khi thi công và bồi thường cho các hộ bị ảnh hưởng.	Trong quá trình thi công nhà thầu có những hoạt động gây ảnh hưởng thiệt hại tới người dân thì việc bồi thường hoặc khắc phục các ảnh hưởng đó cho các hộ bị ảnh hưởng sẽ được thực hiện; Tuy nhiên, tùy vào từng trường hợp cụ thể và mức độ ảnh hưởng mà việc bồi thường hoặc khắc phục này sẽ do Ban QLDA hoặc nhà thầu chịu trách nhiệm.
12	Sau khi nhà máy thủy điện đi vào vận hành mà ảnh hưởng đến người dân thì người dân có được bồi thường không?	Khi nhà máy thủy điện đi vào vận hành nếu gây ra các ảnh hưởng, thiệt hại đến người dân thì nhà máy sẽ bồi thường cho các thiệt hại đó.
13	Cần phải đảm bảo công tác bồi thường đối với các hộ nếu ảnh hưởng bởi thi công tuyến đường điện.	Tất cả các hộ bị ảnh hưởng bởi thi công đường điện thì được bồi thường theo kế hoạch bồi thường tái định cư được lập riêng cho đường dây điện. Hiện nay Dự án đang tiến hành lập Khung chính sách bồi thường, hỗ trợ và tái định cư cho người bị ảnh hưởng bởi đường điện thi công và đường dây truyền tải để làm cơ sở lập Kế hoạch bồi thường, tái định cư, kế hoạch này sẽ được công bố và tham vấn với người dân và chính quyền các cấp.
14	Quá trình giải phóng hành lang cần nghiên cứu kỹ và có các giải pháp phù hợp cho việc thu hồi đất tạm thời và vĩnh viễn. Đối với cây lớn đã trồng, khi vận hành sẽ giải quyết thế nào.	Để đảm bảo cho việc thi công và vận hành tuyến đường dây điện, dự án sẽ thu hồi vĩnh viễn cho móng cột và trạm điện và thu hồi tạm thời cho hành lang tuyến điện. Sau khi hoàn thành việc thi công, đất tạm thời sẽ được hoàn trả lại cho người dân và việc trồng cây phải theo Nghị định 106/2005/NĐ-CP ngày 17/8/2005 về Bảo vệ an toàn công trình lưới điện cao áp trong quá trình vận hành đường dây.
15	Nên thu hồi vĩnh viễn đối với cả hành lang an toàn tuyến đường dây và có các hỗ trợ về giống cho người bị ảnh hưởng phải di dời.	Đối với hành lang an toàn lưới điện chỉ được bồi thường tạm thời theo Nghị định 106/2005/NĐ-CP ngày 17/8/2005 về Bảo vệ an toàn công trình lưới điện cao áp. Trong Kế hoạch bồi thường và tái định cư cho đường dây cũng đã quy định rõ về các hỗ trợ cụ thể để đảm bảo sinh kế của người dân bị ảnh hưởng phải di dời.

b	Bồi thường Đất	
16	Các hộ chung một sổ đỏ thì giải quyết như thế nào?	<p>Theo nguyên tắc, đất được bồi thường dựa trên hiện trạng sử dụng đất và được Hội đồng bồi thường huyện tiến hành làm rõ trong quá trình kiểm kê xác định đất đai, tài sản có sự tham gia của các hộ bị ảnh hưởng và chính quyền cấp bản, xã. Do vậy các hộ có chung 1 sổ đỏ sẽ được bồi thường dựa trên hiện trạng sử dụng đất của mỗi hộ nếu không có tranh chấp. Tài sản trên đất chung sẽ được bồi thường cho người sở hữu hợp pháp tài sản đó.</p> <p>Các hộ dân cần lưu ý cần phải xác định quyền hợp pháp về diện tích đất của mình (diện tích hộ đang sử dụng) có thỏa thuận giữa các hộ với nhau và có xác nhận của chính quyền địa phương.</p>
17	Đất và nhà đã được đo đạc nhưng không có sổ đỏ thì có được bồi thường không?	<p>Nếu đất và nhà ở chưa có sổ đỏ nhưng có cơ sở yêu cầu quyền hợp pháp theo qui định của pháp luật Việt Nam, được UBND xã xác nhận thì được bồi thường;</p> <p>Nếu đất và nhà ở không có sổ đỏ và không có cơ sở yêu cầu quyền hợp pháp theo qui định của pháp luật Việt Nam, được UBND xã xác nhận thì được bồi thường về nhà và tài sản, không bồi thường về đất nhưng nhận được hỗ trợ về đất theo quy định của tỉnh.</p>
18	Đất của các hộ bị thu hồi cho khu tái định cư thì được bồi thường như thế nào?	Đất bị thu hồi để xây dựng khu TĐC cũng được bồi thường như các loại đất thu hồi để xây dựng dự án.
19	Ruộng canh tác 2 vụ bị ảnh hưởng do nước ngập sẽ được dự án bồi thường thế nào?	<p>Đất bị ảnh hưởng sẽ được ưu tiên bồi thường bằng “đất đổi đất” có khả năng canh tác tương đương. Tuy nhiên, nếu quỹ đất tại địa phương không cho phép bồi thường theo nguyên tắc “đất đổi đất” cho toàn bộ diện tích bị mất thì bồi thường đất bằng tiền mặt theo giá thay thế.</p> <p>Đất sử dụng trồng lúa 2 vụ sẽ được bồi thường bằng đất trồng lúa 2 vụ hoặc bằng tiền theo giá thay thế. Nếu bồi thường bằng tiền sẽ áp dụng đơn giá của loại đất trồng lúa 2 vụ được UBND tỉnh quy định. Số tiền bồi thường sẽ được Hội đồng bồi thường tính toán tại thời điểm thực hiện bồi thường.</p>
20	Gần bờ sông mã có một số hộ người Thái trồng luồng trên đất của Tà Cóm. Vậy giải quyết như thế nào?	Dự án sẽ bồi thường cho người sở hữu về tài sản trên đất, và bồi thường đất cho người có quyền hợp pháp nhận bồi thường về mảnh đất đó;
21	Tôi có một miếng đất trong diện giải phóng mặt bằng, tôi mong muốn nhận một mảnh đất khác có được không?	Nguyên tắc bồi thường là ưu tiên “đất đổi đất”, do vậy dự án sẽ ưu tiên bồi thường bằng đất. Tuy nhiên, nếu quỹ đất tại địa phương không cho phép bồi thường theo nguyên tắc “đất đổi đất” cho toàn bộ diện tích đất bị mất hoặc người dân không đồng ý với mảnh đất mà dự án bồi thường thì sẽ bồi thường cho mảnh đất bị ảnh hưởng bằng tiền mặt theo giá thay thế.

22	Hai người đều có bia đồ một ở trên núi và một ở ven sông nhưng người này trao đổi cho người kia canh tác bây giờ giải quyết thế nào?	Nếu 2 người thống nhất và có xác nhận của chính quyền địa phương về sự trao đổi đó thì sẽ bồi thường theo sự thống nhất đó. Nếu 2 hộ không thống nhất được thì hội đồng bồi thường và chính quyền địa phương thảo luận với các hộ để tìm ra giải pháp đồng thuận và bồi thường sẽ được thực hiện dựa trên thỏa thuận đó.
23	Đất nhà tôi ở gần mỏ khai thác đá thì có được bồi thường không?	Đất của hộ gia đình nếu nằm trong phạm vi thu hồi để giải phóng mặt bằng cho việc khai thác mỏ đá phục vụ thi công dự án thì sẽ được bồi thường theo quy định.
24	Tôi đang canh tác trên một đám đất ở trong khu bảo tồn vậy tôi có được làm ở đó nữa không?	Việc được tiếp tục canh tác hay không sẽ tùy thuộc vào quy định của Khu bảo tồn. Vấn đề này nằm ngoài trách nhiệm của dự án.
25	Đất đã làm móng nhà nhưng đất chưa được đưa vào trích lục giải quyết như thế nào?	Hiện nay công tác đo đạc lập hồ sơ địa chính đã được dự án thực hiện xong, quá trình thực hiện đo đạc đã được thông báo tới cộng đồng bị ảnh hưởng, kết quả đo đạc đã được niêm yết tại các bản và các hộ dân bị ảnh hưởng đã tham gia và ký xác nhận. Đối với trường hợp trên dự án sẽ lưu ý và kiểm tra, xác định trong quá trình thực hiện kiểm đếm lập hồ sơ bồi thường
26	Hộ bị mất đất muốn được bồi thường bằng thuyền, lồng cá, trâu bò và trả một lần có được không?	Dự án bồi thường theo nguyên tắc “đất đổi đất” hoặc bằng tiền mặt theo giá thay thế tùy theo sự lựa chọn của các hộ dân. Dự án không bồi thường bằng hiện vật như: thuyền, lồng cá hoặc trâu bò... Số lần chi trả sẽ do Hội đồng Bồi thường huyện tham vấn và thống nhất với cộng đồng bị ảnh hưởng và thể hiện trong phương án bồi thường chi tiết được UBND huyện phê duyệt.
27	Đề nghị thu hồi đất vĩnh viễn đối với bãi đổ vật liệu khi thi công đường điện. Sau khi thi xong đề nghị phải hoàn trả lại mặt bằng đúng hiện trạng ban đầu	Đối với các bãi tập kết vật liệu để thi công đường điện sẽ không thu hồi vĩnh viễn. Quá trình thi công, các nhà thầu sẽ đổ thải hợp lý và hoàn trả lại mặt bằng cho người dân.
28	Nhà bị ngập bà con tự di dời không chờ ban quản lý thì có được bồi thường không?	Dự án sẽ bồi thường cho các hộ bị ảnh hưởng được xác định trước ngày khóa sổ điều tra (10/12/2008). Những hộ tự di dời sau ngày này sẽ được dự án bồi thường. Kinh phí bồi thường sẽ được chính xác sau khi có kết quả kiểm kê, lập hồ sơ bồi thường và được UBND huyện phê duyệt.
29	Năm 2008 tôi làm nền nhà xây, năm 2009 thì mới xây nhà thì có được bồi thường không?	Trong quá trình thực hiện công tác bồi thường giải phóng mặt bằng, Dự án sẽ phối hợp với Hội đồng GPMB để xem xét, làm rõ và đưa ra quyết định đối với từng trường hợp cụ thể.
30	Có một miếng đất nằm trong khu vực bị giải tỏa tôi muốn biết 1m ² được đền bao nhiêu tiền?	Giá đất bồi thường sẽ dựa trên đơn giá của tỉnh. Đơn giá này được lập dựa trên vị trí, hạng đất và mục đích sử dụng và tham khảo giá đất tại địa phương. Trong báo cáo RLDP đã đính kèm đơn giá bồi thường đất của tỉnh năm 2008 để các hộ có thể tham khảo. Tuy nhiên, mức giá này là của năm 2008, khi bồi thường thì đơn giá mới nhất tại thời điểm

		thực hiện bồi thường của UBND tỉnh ban hành sẽ được áp dụng;
31	Hiện còn một số mộ do người nhà đi làm ăn xa chưa kê khai được, đề nghị ban dự án và chính quyền giúp giải quyết.	Nếu ngôi mộ nằm trong phạm vi giải phóng mặt bằng của dự án thì sẽ được bồi thường cho việc di chuyển. Hộ gia đình có trách nhiệm kê khai đầy đủ với Hội đồng bồi thường trong quá trình kiểm kê. Trong trường hợp vì lý do nào đó, hộ gia đình chưa kê khai thì tiến hành làm đơn có xác nhận của ban quản lý thôn bản và xã để gửi hội đồng bồi thường xem xét để lập hồ sơ bồi thường bổ sung
32	Tôi có một ngôi mộ trong diện giải tỏa, tôi có thể chuyển trước được không? Hay phải chờ bồi thường xong mới chuyển?	Người dân có thể di chuyển mộ trước hoặc sau khi nhận tiền bồi thường. Nếu di chuyển trước khi kế hoạch bồi thường được phê duyệt thì cần có sự xác nhận của xã và hội đồng bồi thường. Tuy nhiên để thuận lợi hơn cho công tác kiểm kê, lập hồ sơ bồi thường, phê duyệt dự toán bồi thường chi tiết thì các hộ nên di chuyển sau khi nhận tiền bồi thường.
33	Tác động đến đất đai, tài sản như: ruộng lúa, rừng tre-luồng ven sông, nhà ở, ... đặc biệt có nguy cơ cao về ảnh hưởng tới bản Sại.	Theo đánh giá tác động về xã hội thì phía hạ lưu của tuyến đập chưa xác định được mức độ ảnh hưởng cũng như loại hình ảnh hưởng như ruộng lúa, tre, luồng, nhà ở ven sông. Nếu bị ảnh hưởng do dự án thủy điện Trung Sơn gây ra thì được bồi thường theo quy định của dự án.
34	Tất cả những bồi thường, hỗ trợ của dự án phải đảm bảo đến tận tay bà con.	Tiền bồi thường và hỗ trợ sẽ được Ban QLDA, Hội đồng bồi thường chi trả trực tiếp đến tay người dân, không qua trung gian và không khấu trừ bất kỳ một khoản nào
35	Bà con mong muốn được bồi thường bằng tiền một lần.	Dự án sẽ cân nhắc về kế hoạch chi trả cho các hộ để đảm bảo người dân sử dụng tiền đúng mục đích và đáp ứng được tiến độ giải phóng mặt bằng.
36	Bồi lấp ở hạ lưu do đất, đá thải từ công trình xây dựng ở thượng nguồn sẽ được xử lý như thế nào?	Dự án sẽ áp dụng các biện pháp để xử lý chống bồi lấp hạ lưu do đất, đá thải trong quá trình thi công để hạn chế các tác động này. Nếu có các ảnh hưởng đối với hạ lưu do tác động của dự án thì sẽ có các biện pháp xử lý thích hợp. Các ảnh hưởng bởi dự án sẽ được bồi thường.
C	Hỗ trợ	
37	Ban quản lý dự án có chính sách hỗ trợ thế nào đối với những hộ tự di chuyển nhà ở mà không vào các điểm tái định cư.	Ngoài các chế độ bồi thường hỗ trợ được hưởng như các hộ di chuyển vào khu tái định cư thì các hộ này được nhận hỗ trợ kinh phí để làm thủ tục hành chính tại nơi chuyển đến với mức hỗ trợ là 1 triệu đồng trong tỉnh, 2 triệu đồng sang tỉnh khác.
38	Di chuyển lên khu TĐC mới thì Nhà nước sẽ hỗ trợ chúng tôi bao nhiêu chuyến xe? 3 triệu đồng thì không đủ	Dự án không hỗ trợ cho các hộ theo hình thức chuyển xe mà sẽ hỗ trợ bằng tiền mặt. Mỗi hộ di dời sẽ nhận được một khoản hỗ trợ để di chuyển tới nơi ở mới. Mức hỗ trợ là 3.000.000 đồng đối với hộ di chuyển trong tỉnh; 5.000.000 đồng đối với hộ di chuyển ngoài tỉnh. Khoản kinh phí này được sử dụng để vận chuyển các vật dụng trong gia đình.

39	15 hộ ở đã được di chuyển theo chính sách của chính phủ bởi đất đá rơi thì có được bồi thường hay hỗ trợ gì không?	Các hộ này đã di chuyển thuộc dự án phòng chống thiên tai của Chính phủ và thực hiện từ những năm 2005 – 2006, mặt khác các hộ này nằm trên mốc đường viền lòng hồ của dự án thủy điện Trung Sơn nên không được hưởng các chính sách bồi thường, hỗ trợ từ Dự án thủy điện Trung Sơn.
40	Làm rõ cho các phần hỗ trợ (24 tháng và 18 tháng); Các chế độ theo tỷ lệ mất đất	Khung chính sách của dự án đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt thì phần hỗ trợ ổn định đời sống được quy định như sau: + Tất cả các hộ tái định cư sẽ nhận được hỗ trợ bằng tiền mặt tương đương với 20kg gạo tẻ thường/ khẩu/tháng trong thời gian 24 tháng. + Hộ không phải di chuyển nhưng bị mất đất thì tùy theo diện tích đất bị mất, mỗi nhân khẩu hợp pháp của hộ được hỗ trợ lương thực bằng tiền trong thời gian là 18 tháng. Mức hỗ trợ được qui định như sau: - Thu hồi dưới 10% diện tích đất được hỗ trợ 5 kg gạo/khẩu/tháng . - Thu hồi từ 10% đến dưới 30% diện tích đất được hỗ trợ 10 kg gạo/khẩu/tháng. - Thu hồi từ 30% đến dưới 50% diện tích được hỗ trợ 15 kg gạo/khẩu/tháng. Thu hồi từ 50% diện tích đất trở lên được hỗ trợ 20 kg gạo/khẩu/tháng.
41	Đề nghị dự án giúp bản làm sân bóng đá cho thanh niên trong bản để phát triển giao lưu.	Khung chính sách của dự án đã quy định cho các công trình công cộng tại các khu tái định cư như sau: Khu tái định cư độc lập, không phải là trung tâm xã, có từ 30 hộ trở lên, nếu có quỹ đất thì được xem xét bố trí đất làm sân thể thao và chỉ được đầu tư hạng mục sân nền khu đất làm sân thể thao.
42	Hỗ trợ giúp đỡ người bị ảnh hưởng trong giai đoạn thi công tới việc vận chuyển đường thủy, nguồn lợi thủy sản.	Tuyến đường thi công và vận hành thủy điện Trung Sơn sẽ hoàn thành trước khi khởi công xây dựng các hạng mục của công trình chính. Vì vậy, những ảnh hưởng của đường thủy khi xây dựng đập có thể được giảm thiểu bằng việc sử dụng tuyến đường này. Đối với nguồn lợi thủy sản, các tác động chỉ là ngắn hạn và tạm thời. Trong trường hợp ảnh hưởng đối với nguồn lợi thủy sản thì việc ảnh hưởng sẽ được bồi thường nếu được xác định là do ảnh hưởng của việc thi công tuyến đập gây nên.
43	Dự án nên tham khảo chế độ và chính sách bồi thường của thủy điện Sơn La, đặc biệt là mức giá hộ trợ di chuyển nhà ở	Khung chính sách của Dự án Thủy điện Trung Sơn đã tham khảo và vận dụng những ưu điểm của khung chính sách Dự án thủy điện Sơn La và các dự án thủy điện khác và có sự góp ý các chính quyền địa phương.
II	Tái định cư	
44	Khi xây dựng trường học, trạm y tế, nhà TĐC cần quan tâm tới thiết kế và các thiết bị chuyên môn?	Thiết kế và các trang thiết bị chuyên môn cho các công trình công cộng sẽ được cân nhắc và tham khảo các ý kiến của cán bộ chuyên môn tại địa phương và người dân.
45	Dự án có quy hoạch bãi tha ma cho người dân không?	Dự án sẽ phối hợp với Ban quản lý thôn bản, chính quyền xã để tìm kiếm địa điểm bố trí nơi chôn cất đảm bảo vấn đề vệ sinh môi trường, phong tục tập quán và phù hợp với quy hoạch sử dụng đất của địa phương.

46	Hộ gia đình (vợ là người của bản Tài chánh) sinh sống ở bản khác, nay đã ly dị chồng và quay về ở lại nơi cũ là bản Tài Chánh và được hỗ trợ xây dựng nhà 167 thì có được bồi thường và bố trí TĐC không?	Hộ có hộ khẩu thường trú tại địa điểm Bản Tài Chánh trước thời điểm khóa sổ (10/12/2008) được bồi thường, hỗ trợ theo quy định của dự án. Việc xây dựng nhà theo Nghị quyết 167 (hỗ trợ làm nhà cho các hộ nghèo) vẫn được bồi thường theo quy định; dự án khuyến khích các hộ chỉ nên sử dụng khoản kinh phí hỗ trợ của chương trình 167 để xây dựng nhà và nên làm bằng các vật liệu có thể di chuyển được.
47	Phải ưu tiên làm đường đến khu tái định cư trước	Các cơ sở hạ tầng như điện, đường, nước sinh hoạt, ... tại khu TĐC sẽ được thực hiện hoàn thành trước khi di chuyển người dân vào khu tái định cư.
48	Dân có được tự lựa chọn địa điểm TĐC không?	Người dân được lựa chọn địa điểm TĐC, trong quá trình quy hoạch các điểm TĐC dự án đã tiến hành tham vấn với người dân trong vùng dự án và các cấp chính quyền địa phương các cấp và thống nhất địa điểm TĐC.
49	Dự án có hỗ trợ xây dựng đường đến khu TĐC để tiện cho việc di chuyển nhà cửa của dân không?	Các cơ sở hạ tầng như điện, đường, nước sinh hoạt và san nền nhà sẽ được thực hiện trước khi người dân tiến hành hoạt động di dời đến khu tái định cư đảm bảo thuận lợi cho người dân trong quá trình di dời đến nơi ở mới.
50	Nếu có chênh lệch tiền làm nhà ở điểm TĐC so với giá trị của nhà ở hiện tại thì dự án sẽ giải quyết thế nào?	Trong trường hợp nhà ở hiện tại của hộ di dời có giá trị lớn hơn ngôi nhà do dự án xây dựng tại khu tái định cư thì người dân sẽ được nhận số tiền chênh lệch, nếu giá trị ngôi nhà ở hiện tại của hộ di dời nhỏ hơn giá trị ngôi nhà mới thì người dân không phải trả lại khoản chênh lệch đó.
51	Những hộ gia đình không nằm trong khu vực bị ngập có được di chuyển vào khu TĐC?	Dự án không quy hoạch, bố trí TĐC cho các hộ không bị ảnh hưởng bởi dự án.
52	Tôi không mong muốn tái định cư cùng với bản Tây Tà Lào trong điểm TĐC Thảm Tôn 1; Dự án có giải pháp nào để giúp người dân đi lại và bảo vệ diện tích đất trồng luồng còn lại sau khi nước dâng vì khu vực này thường nằm ở xa điểm TĐC mới?	Người dân phải di dời có quyền lựa chọn vào khu TĐC hay không vào. Dự án sẽ xem xét tình hình thực tế và đưa ra cách giải quyết phù hợp trong quá trình thực hiện giúp người dân tiếp tục canh tác trên diện tích đất trồng luồng còn lại.
53	Lo lắng về việc bố trí và lựa chọn nhà trong khu TĐC. Yêu cầu BQL vẫn bố trí theo các cụm dân cư như hiện nay tại khu TĐC	Việc bố trí nhà và cụm dân cư của các khu tái định cư đã được tham khảo ý kiến của người dân. Đối với từng nền nhà, dự án khuyến khích người dân tự thỏa thuận vị trí của từng hộ trong khu TĐC. Trong trường hợp không thỏa thuận được thì dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương tiến hành công tác bốc thăm để chọn vị trí.

54	Lo lắng thiên tai (bão, lũ, sạt lở) sẽ đến nhiều hơn tại khu TĐC mới?	Thiên tai bão lũ và sạt lở là yếu tố khó có thể dự đoán trước được và tùy thuộc vào thời tiết của từng năm. Những điểm TĐC đã được tham khảo ý kiến của người dân; quá trình thực hiện đã có các nghiên cứu và khảo sát để tránh những rủi ro do thiên tai, bão, lũ ...Tuy nhiên trong trường hợp thiên tai xảy ra trong quá trình tái định cư và ổn định cuộc sống tại nơi ở mới thì dự án sẽ có những hỗ trợ kịp thời và phù hợp.
55	Nên có nguồn vốn dành cho các hộ sau khi TĐC để tạo thu nhập cho các hộ;	Để hỗ trợ người dân trong cải thiện sản xuất nâng cao thu nhập dự án sẽ có chương trình phát triển sinh kế cộng đồng bao gồm các hỗ trợ kỹ thuật, đào tạo, chăn nuôi, trồng trọt và quỹ tín dụng để các hộ có thể tiếp cận vay vốn từ quỹ tín dụng này.
56	Chính quyền quan tâm đặc biệt tới vị trí TĐC; và vị trí TĐC hiện nay là phù hợp và tốt;	Quá trình lập quy hoạch cho các điểm tái định cư đã được dự án quan tâm và tiến hành nhiều lần tham vấn với cộng đồng bị ảnh hưởng và chính quyền địa phương các cấp. Vì vậy các địa điểm TĐC hiện nay được đánh giá là phương án phù hợp nhất và đáp ứng yêu cầu của người dân.
57	Cuộc sống của các hộ TĐC phải đảm bảo ít nhất là bằng hoặc tốt hơn trước khi có dự án	Mục tiêu đề ra của dự án là đảm bảo các hộ dân TĐC có cuộc sống bằng hoặc tốt hơn trước khi có dự án. Các chương trình cụ thể sẽ được xây dựng trong quá trình thực hiện Chương trình TĐC, phát triển sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số để đáp ứng cho mục tiêu này.
58	Việc xây dựng, san nền phải đưa dân đến xem để phù hợp với phong tục của người dân	Trong quá trình xây dựng khu TĐC người dân sẽ được khuyến khích tham gia giám sát và góp ý đảm bảo các hạng mục của khu TĐC đáp ứng được nguyện vọng và phong tục tập quán của người dân.
59	Việc làm nhà nên để người dân tự làm	Để phù hợp phong tục, tập quán cũng như nguyện vọng của các hộ tái định cư, các hộ có thể lựa chọn hình thức tự xây dựng nhà mới hoặc di chuyển ngôi nhà cũ vào các điểm TĐC đã quy hoạch hoặc nhận nhà do dự án xây dựng.
60	28 hộ Bản Tây Tà Lào muốn di dời để theo cộng đồng, đề nghị BQL có ý kiến	Ban QLDA sẽ phối hợp với chính quyền địa phương kiểm tra mức độ bị ảnh hưởng của các hộ này, nếu có nguy cơ bị cô lập hay không có đường, có nguy cơ bị sạt lở thì sẽ trình cấp có thẩm quyền quyết định và đưa vào thiết kế cơ sở các khu TĐC.
61	Ban QLDA cần cung cấp mẫu nhà và đơn giá của nhà được xây dựng tại khu tái định cư	Các mẫu nhà TĐC sẽ được thiết kế dựa trên tham vấn tới cộng đồng bị ảnh hưởng và sẽ được công bố tại địa phương. Đơn giá chi tiết của một ngôi nhà được xây dựng tại khu tái định cư cũng sẽ được tính toán và thông báo với cộng đồng sau khi thiết kế khu TĐC được phê duyệt.
62	BQL phải bàn giao số lượng mốc GPMB rõ ràng	Ban QLDA sẽ bàn giao đầy đủ các mốc tại hiện trường cho hội đồng bồi thường huyện để có cơ sở thực hiện công tác giải phóng mặt bằng.
63	Cần điều tiết lại quỹ đất để đảm bảo cho các hộ TĐC	Các hộ tái định cư vẫn tiếp tục sản xuất trên diện tích đất nông nghiệp hiện có của mình nếu không bị ảnh hưởng. Khi diện tích đất nông nghiệp còn lại nhỏ hơn 1,5ha/hộ thì dự án sẽ xem xét bù thêm nhằm đảm bảo diện tích đất nông nghiệp không thấp hơn 1,5ha/hộ. Mỗi hộ di dời tới khu vực tái định cư sẽ được giao một lô đất ở không dưới

		400m ² . Diện tích đất vườn không dưới 300m ² /hộ, đất vườn liền kề hoặc không liền kề với đất ở.
64	Khu TĐC xa nơi sản xuất cũ..	Theo quy hoạch các điểm tái định cư thì khoảng cách các điểm TĐC với nơi ở cũ là 1 - 3km, với khoảng cách này sẽ không ảnh hưởng lớn đến việc sản xuất của các hộ dân.
65	Nên xem xét và giao cho huyện làm chủ đầu tư thực hiện các cơ sở hạ tầng tại các điểm TĐC.	Theo quyết định phê duyệt dự án đầu tư, các hạng mục này được giao cho Ban QLDA thủy điện Trung Sơn thực hiện.
66	Việc xây dựng nhà ở theo tập quán của người dân tộc thì diện tích nhà như vậy là thấp (tối thiểu cũng phải 70m ² trở lên).	<p>Để phù hợp phong tục, tập quán cũng như nguyện vọng của các hộ tái định cư, các hộ phải di chuyển có thể lựa chọn hình thức tự xây dựng nhà ở tại các điểm TĐC theo quy hoạch hoặc nhận nhà do dự án xây dựng (theo mẫu nhà sàn hoặc nhà cấp 4 sau khi đã tham vấn người dân). Nếu dự án xây dựng nhà thì diện tích nhà sẽ thực hiện theo các mức:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hộ độc thân hoặc hộ có 2 khẩu được xây dựng 25m²/hộ - Hộ có từ 3 khẩu đến 5 khẩu được xây dựng 45m²/hộ - Hộ có từ 6 khẩu trở lên được xây dựng 65 m²/hộ - Mỗi hộ tái định cư sẽ được xây dựng khu bếp và vệ sinh với diện tích bình quân 10m²/hộ. <p>Nếu các hộ muốn có diện tích rộng hơn thì có thể đề nghị dự án xây dựng thêm và chi trả cho khoản kinh phí tăng thêm về diện tích các hộ đề nghị.</p>
67	Mong muốn được Dự án hỗ trợ xây dựng nhà tiêu hợp vệ sinh	Đây là một mong muốn và là một tiêu chí thực hiện đối với nhà tái định cư của dự án; Thiết kế mẫu nhà của dự án sẽ bao gồm nhà tiêu hợp vệ sinh.
68	Quá trình thực hiện di dân đối với các hộ tái định cư cần phải có kế hoạch di dân theo các tiểu dự án và phải thông báo cụ thể chi tiết cho người dân và chính quyền các cấp	Công tác GPMB, Tái định cư sẽ được chia thành nhiều đợt nhằm đáp ứng với tiến độ thi công của dự án. Tiến độ cụ thể của từng đợt sẽ được thông báo tới chính quyền địa phương và người dân để phối hợp thực hiện.
69	Các hộ có nguyện vọng di chuyển chỉ có người Mường, Thái, Mông vậy còn có người Khơ Mú thuộc xã Tén Tằn thì sao	Theo số liệu điều tra để lập Báo cáo Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số thì không có hộ nào bị ảnh hưởng bởi dự án phải di dời là người dân tộc Khơ Mú. Tuy nhiên quá trình thực hiện Bồi thường, hỗ trợ và tái định cư nếu có hộ thuộc cộng đồng dân tộc Khơ Mú bị ảnh hưởng thì vẫn được hưởng các chính sách và quyền lợi của dự án như các cộng đồng khác.

70	Các nguyên tắc trong việc thực hiện TĐC cho các hộ bị ảnh hưởng như thế nào?. Xác định rõ loại đất để đền bù thỏa đáng	Các vấn đề cụ thể về tái định cư đã được nêu chi tiết trong Khung chính sách và Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số (RLDP) của dự án. Đối với việc bồi thường đất, nguyên tắc bồi thường là ưu tiên “đất đổi đất”. Tuy nhiên, nếu quỹ đất tại địa phương không cho phép bồi thường theo nguyên tắc “đất đổi đất” cho toàn bộ diện tích bị mất với khả năng canh tác tương đương thì hộ bị ảnh hưởng sẽ được bồi thường bằng đất với tổng diện tích không thấp hơn hạn mức đất tối thiểu để duy trì sinh kế bền vững, phần chênh lệch sẽ được bồi thường bằng tiền theo giá thay thế
71	Đề nghị xây dựng một trường cấp 3 cho 3 xã trong khu vực;	Dự án có trách nhiệm bồi thường đối với đất đai và tài sản bị ảnh hưởng bởi dự án. Đối với đề nghị này dự án sẽ chuyển tới ngành giáo dục của địa phương để xem xét.
72	Phải đảm bảo nguồn nước sạch cho bà con tại khu vực tái định cư.	Khi quy hoạch các điểm tái định cư Dự án đã quan tâm và thực hiện việc khảo sát về lưu lượng cũng như chất lượng nguồn nước. Kết quả khảo sát cho thấy chất lượng các nguồn nước đảm bảo để cấp nước sinh hoạt. Hệ thống cấp nước sinh hoạt đảm bảo cấp đủ nước và chất lượng cho người dân trước khi di chuyển dân vào các điểm tái định cư.
73	Nhà có 7 khẩu có được tách thành 2 hộ khi di chuyển đến địa điểm TĐC không?	Khung chính sách của dự án đã quy định các hộ gia đình tách hộ sau ngày khóa sổ hợp lệ là các hộ: (i) Tách từ hộ gia đình có ít nhất 2 cặp vợ chồng và 6 nhân khẩu trở lên, (ii) Được chính quyền cấp huyện đồng ý cho tách hộ với sự xác nhận của UBND xã.
74	Trẻ em sinh trong thời gian tới có nhận được hỗ trợ của dự án? Mới tách hộ có được hỗ trợ gì không?	Trẻ em sinh ra trong thời gian tới là một công dân bị ảnh hưởng hợp lệ để hưởng các quyền lợi của hộ gia đình được tính toán theo nhân khẩu; Các hộ mới tách hộ mà hợp lệ thì được hưởng quyền lợi như một hộ bị di dời.
75	Một số hộ di dời đề nghị nhà nước hỗ trợ san nền.	Đối với các hộ vào điểm tái định cư tập trung thì Dự án sẽ chịu trách nhiệm san nền để đảm bảo việc xây dựng nhà theo quy hoạch. Đối với hộ tái định cư di vón thì Dự án sẽ trả kinh phí để các hộ tự san nền để xây dựng nhà mới. Nếu các hộ tự san nền thì phải tuân theo yêu cầu kỹ thuật cần thiết để đảm bảo an toàn, được dự án chấp thuận.
III	Kế hoạch cải thiện sinh kế cộng đồng	
76	Chúng tôi là những người không bị ảnh hưởng vậy dự án sẽ hỗ trợ như thế nào?	Đối với các hộ không bị ảnh hưởng trực tiếp bởi dự án nhưng nằm trong các bản bị ảnh hưởng thì sẽ được hưởng lợi từ các chương trình cải thiện sinh kế chung cho toàn bản. Các hoạt động sinh kế có thể bao gồm hỗ trợ kỹ thuật, khuyến nông, khuyến lâm
77	Chúng tôi được biết là dự án có các hỗ trợ cho nhóm phụ nữ, vậy các nhóm phụ nữ sẽ phải làm gì ?	Các nhóm phụ nữ sẽ nhận được một khoản hỗ trợ để thiết lập các chương trình về giới với mục đích nâng cao nhận thức liên quan đến sức khỏe và an ninh. Nhóm phụ nữ sẽ bàn bạc, thống nhất việc sử dụng khoản hỗ trợ này để đáp ứng tốt nhất yêu cầu của họ, họ cũng sẽ trực tiếp thực hiện các hoạt động này.

78	Ai sẽ là người hỗ trợ chúng tôi nếu dự án hỗ trợ các hoạt động sản xuất?	Dự án sẽ thành lập nhóm hỗ trợ sinh kế gồm các chuyên gia kỹ thuật, Ban QLDA và chính quyền địa phương hoạt động tại cộng đồng để hỗ trợ người dân lập kế hoạch và triển khai các hoạt động sinh kế. Nhóm này sẽ hỗ trợ cộng đồng lập kế hoạch hoạt động cụ thể hàng năm.
79	Dân bản mong muốn có một hệ thống thủy lợi để canh tác lúa nước?	Dự án sẽ ưu tiên hỗ trợ an ninh lương thực tại chỗ. Trong thiết kế cơ sở các khu tái định cư dự án cũng đã quy hoạch hệ thống thủy lợi để cung cấp nước cho các khu vực trồng lúa. Đối với các bản hiện nay muốn có một hệ thống thủy lợi thì họ có thể sử dụng một phần kinh phí trong kế hoạch phát triển sinh kế của dự án để xây dựng hệ thống thủy lợi nếu đạt được sự đồng ý của bản đó và điều kiện tự nhiên cho phép.
80	Cần có khuyến cáo về các cây trồng phù hợp đối với điều kiện môi trường đất đai, khí hậu của vùng;	Trong quá trình xây dựng kế hoạch cải thiện sinh kế cho các bản bị ảnh hưởng, các chuyên gia sẽ thảo luận cùng với cộng đồng để đảm bảo các loại cây trồng sẽ phù hợp với điều kiện môi trường đất đai, khí hậu của vùng
81	Đất cho sản xuất không nhiều do đó nếu bồi thường bằng tiền thì có thể sẽ dẫn đến việc đời sống của người dân không ổn định?	Kế hoạch cải thiện sinh kế đã gồm các hoạt động nhằm đa dạng hóa thu nhập của người dân đồng thời hướng dẫn cho người dân sử dụng kinh phí bồi thường một cách hợp lý để duy trì sinh kế của họ.
82	Việc đào tạo nghề, nuôi trồng thủy sản, du lịch lòng hồ, cơ khí ... cần tham quan học hỏi để tránh tình trạng không phù hợp với thực tế, đặc biệt là việc nuôi trồng thủy sản có thể gây ô nhiễm lòng hồ ?	Trong quá trình triển khai thực hiện kế hoạch phát triển sinh kế sẽ tổ chức các chuyến thăm quan học tập các mô hình đã và đang thực hiện để rút kinh nghiệm trong việc xây dựng các mô hình.
83	Cần quan tâm tới triển khai kế hoạch cải thiện sinh kế trong việc tìm đầu ra cho các sản phẩm của các hộ dân. Các hỗ trợ về cây trồng, vật nuôi phải phù hợp .	Tất cả những vấn đề này đã được nghiên cứu, xem xét và đưa vào kế hoạch cải thiện sinh kế. Kế hoạch cụ thể hàng năm sẽ được thống nhất với các hộ dân và chính quyền địa phương để thực hiện đảm bảo phù hợp với điều kiện thực tế tại địa phương.
84	Cần phải nghiên cứu các chính sách hỗ trợ của Sơn La để rút kinh nghiệm về việc chọn lựa giống cây trồng.	Quá trình lập Khung chính sách của dự án thủy điện Trung Sơn đã nghiên cứu và có tham khảo các chính sách của dự án thủy điện Sơn La và các dự án thủy điện khác . Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện sẽ tiếp tục có những điều chỉnh để phù hợp với địa phương.
85	Khi triển khai ngành nghề thủ công cần xem xét đầu ra cho các sản phẩm do hiện nay nhiều sản phẩm làm ra nhưng không có thị trường tiêu thụ.	Trong kế hoạch phát triển sinh kế của dự án đã gồm các hoạt động hỗ trợ để phát triển nghề thủ công và tiếp cận thị trường. Dự án sẽ tiến hành triển khai thí điểm rút kinh nghiệm sau đó mới nhân rộng để đảm bảo sản phẩm làm ra được thị trường chấp nhận.

86	Cần ưu tiên đào tạo theo tính chất định hướng nghề nghiệp đồng thời có kế hoạch cho vay vốn tạo việc làm cho lực lượng lao động nông thôn do mất đất sản xuất nông, lâm nghiệp.	Kế hoạch cải thiện sinh kế của dự án được lập đã nêu rõ các hộ tùy theo mức độ bị ảnh hưởng sẽ được đào tạo nghề, tiếp cận tín dụng để giúp cải thiện sinh kế cho người dân bị ảnh hưởng trong vùng dự án.
87	Ưu tiên hỗ trợ phát triển nghề nuôi trồng thủy sản, chăn nuôi đại gia súc, gia cầm... phù hợp với tập quán canh tác của từng dân tộc trong vùng đồng bào dân tộc (vùng bị ảnh hưởng)	Các hoạt động ưu tiên phát triển nghề sẽ được thực hiện theo phương thức có sự tham gia của cộng đồng và các hỗ trợ từ các chuyên gia nhằm phù hợp với tập quán canh tác của các cộng đồng dân tộc thiểu số bị ảnh hưởng.
88	Nên có kế hoạch hỗ trợ đào tạo nghề cho người dân càng sớm càng tốt trước khi tái định cư vì học nghề cũng đòi hỏi cần phải có thời gian.	Song song với việc thực hiện phương án bồi thường thì có một số hoạt động về kế hoạch cải thiện sinh kế cộng đồng được triển khai sớm trong đó có hoạt động đào tạo nghề.
89	Hỗ trợ và tạo điều kiện cho người dân, đặc biệt là chị em phụ nữ về phát triển sinh kế.	Các mức độ tác động và thiệt hại thì việc hỗ trợ cho người dân sẽ được thực hiện theo quy định của Khung chính sách và Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số của dự án (RLDP). RLDP cũng đã xây dựng chương trình giới đối với chị em phụ nữ Chương trình Phát triển sinh kế cộng đồng có các hoạt động cụ thể để duy trì sinh kế cho người dân bị ảnh hưởng. Trong đó các hoạt động hướng tới nhóm phụ nữ được ưu tiên thực hiện.
90	Ảnh hưởng do mức nước dâng đối với nghề đánh bắt cá được giải quyết thế nào?.	Việc ảnh hưởng đến khai thác cá và đánh bắt cá tự nhiên đối với khu vực dự án đã được nghiên cứu cụ thể trong Báo cáo cá và nghề cá, Báo cáo quản lý môi trường của dự án đã đề xuất khuyến khích việc thả cá ở vùng hạ lưu để duy trì và phát triển các loài cá có giá trị kinh tế. Ngoài ra dự án sẽ có các hoạt động hỗ trợ trong triển khai chương trình phát triển sinh kế như hỗ trợ đào tạo nghề, nuôi trồng thủy sản... .
91	Người dân mong muốn có được cơ hội tìm được việc làm khi dự án triển khai.	Người dân có thể có cơ hội tìm được việc làm trong các hoạt động xây dựng của dự án nếu đáp ứng được yêu cầu của các nhà thầu thi công khi tham gia tuyển dụng lao động. Chương trình CLIP sẽ cung cấp một số đào tạo nghề.
92	Cần quan tâm hỗ trợ phát triển ngành nghề và đưa thêm ngành nghề mới vào để bù lại cho việc mất luồng và ruộng của các hộ bị ảnh hưởng. Cần quan tâm tới môi trường khi thành lập cơ sở chế biến luồng.	Kế hoạch cải thiện sinh kế của dự án đã đưa ra chiến lược là: Đa dạng hoá các ngành nghề phi nông nghiệp thông qua đào tạo nghề cho một số thanh niên, và hỗ trợ cho các doanh nghiệp nhỏ là những cơ sở sẽ tạo việc làm cho cộng đồng bị ảnh hưởng. Tư vấn thực hiện chương trình sinh kế của dự án sẽ có những hỗ trợ và khuyến cáo đối với các cơ sở chế biến luồng để hạn chế các tác động đến môi trường.

IV	Kế hoạch phát triển dân tộc thiểu số	
93	Đề nghị có chi phí hỗ trợ làm lễ chặt hạ cây rừng trên các khu mộ của đồng bào dân tộc thiểu số do việc thi công đường dây truyền tải.	Dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương để có những chính sách phù hợp. Đối với việc chặt hạ cây ở những khu vực có mộ của huyện Tân Lạc sẽ thực hiện theo văn bản hướng dẫn của tỉnh Hòa Bình.
94	Đề nghị nghiên cứu thêm các hỗ trợ cho người dân tộc thiểu số khi thi công các đường dây điện.	Dự án sẽ cân nhắc và xem xét các hỗ trợ cho người dân tộc thiểu số bị ảnh hưởng trong việc lập kế hoạch bồi thường và tái định cư cho đường dây điện.
95	Dự án cần quan tâm tới các vấn đề về cúng di chuyển nhà và di chuyển mộ.	Các vấn đề về lễ cúng tam linh để di chuyển nhà và di chuyển mộ đã được dự án quan tâm và đề xuất trong Kế hoạch phát triển dân tộc thiểu số của dự án.
V	Quản lý và truyền thông	
96	Khi tuyên truyền phổ biến về các chính sách quyền lợi đối với các hộ bị ảnh hưởng bởi đường điện cần có tờ rơi phổ biến cho địa phương và hỗ trợ kinh phí cho chính quyền xã để triển khai công tác tuyên truyền vận động.	Các thông tin về dự án và những chính sách về quyền lợi sẽ được Ban QLDA phổ biến tới người dân bằng hình thức trong đó có tờ rơi. Dự án sẽ hỗ trợ cho công tác thông tin và truyền thông.
97	Để các hộ dân bị ảnh hưởng hiểu được các thông tin về dự án thì luôn phải họp dân, phổ biến và vận động người dân.	Trong quá trình thực hiện, dự án sẽ đẩy mạnh công tác thông tin và truyền thông cho cộng đồng bị ảnh hưởng những thông tin chung của dự án và các chế độ chính sách được hưởng và công tác phối hợp, kiểm tra, giám sát.
98	Công tác tuyên truyền phổ biến thông tin đến người dân sẽ được Dự án triển khai như thế nào?	<p>Dự án sẽ triển khai tuyên truyền phổ biến thông tin đến người dân dưới nhiều hình thức khác nhau, bao gồm: (i) Các thông tin bằng lời nói sẽ theo ngôn ngữ mà người dân tộc thiểu số hiểu được, (ii) các buổi họp thôn bản sẽ được tổ chức sử dụng cả tiếng Việt và ngôn ngữ chính trong bản, (iii) các thông tin qua loa truyền thanh và đài địa phương sẽ được chuẩn bị với các ngôn ngữ khác nhau sử dụng trong xã.</p> <p>Các kênh truyền thông bao gồm (a) các kênh truyền thông truyền thống (loa phát thanh và họp cộng đồng) và (b) các kênh truyền thông đã cải thiện với áp phích và tờ rơi thông tin phù hợp với các đối tượng hướng tới của hộ gia đình, đĩa DVD với nhiều thứ tiếng và các thông báo của bản theo ngôn ngữ địa phương được làm bởi những người đã được các điều phối viên xã đào tạo.</p>
99	Các tờ rơi tuyên truyền thông tin của dự án sao không được dự án phát đến tận tay từng hộ, đặc biệt là hộ bị ảnh hưởng?	Một số tờ thông tin đã được phát đến từng hộ dân, các tài liệu khác cũng đã được chuyển đến cộng đồng thông qua trường bản. Dự án sẽ quan tâm và những nỗ lực cần thiết để các thông tin đến được với người dân.

100	Cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền thông qua các cuộc họp ở thôn bản	Dự án sẽ triển khai hợp phần thông tin và truyền thông đã được xây dựng thông qua Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số của dự án. Quá trình triển khai sẽ phối hợp cùng với chính quyền các cấp tại địa phương để đẩy mạnh công tác tuyên truyền đặc biệt là trong các cuộc họp thôn bản
101	Đề nghị Ban QLDA phối hợp cùng địa phương trong việc tuyên truyền nâng cao ý thức giữ gìn vệ sinh, bảo vệ sức khỏe, kiểm soát dịch bệnh. Hợp đồng với trạm y tế địa phương trong việc phối hợp cấp cứu và điều trị cho công nhân khi xảy ra tai nạn	Các vấn đề này sẽ được dự án thực hiện thông qua (i) Hợp phần thông tin và truyền thông để tuyên truyền nâng cao nhận thức cho công nhân và cộng đồng trong khu vực dự án, (ii) Kế hoạch sức khỏe cộng đồng đã được dự án xây dựng (iii) Kế hoạch sức khỏe cho công nhân do các nhà thầu thực hiện.
VI	Tổ chức thực hiện	
102	Dự án phải đảm bảo chính xác mốc GPMB ngoài thực tế và trong hồ sơ thiết kế đường điện để tránh khó khăn trong GPMB.	Ban Quản lý dự án sẽ phối hợp chặt chẽ với chính quyền địa phương trong toàn bộ quá trình khảo sát, thiết kế và triển khai thực hiện công tác GPMB đối với hạng mục đường dây.
103	Phối kết hợp khung chính sách của WB và VN để sao cho hài hòa, đặc biệt về khung giá, để thực hiện cho địa phương, tránh dự án này cao dự án kia thấp gây mâu thuẫn giữa nhân dân và chính quyền địa phương.	Chính sách của WB và VN đều đảm bảo mục tiêu chung là đảm bảo người dân sau khi di dời có cuộc sống ít nhất là bằng hoặc tốt hơn khi chưa có dự án. Ban Quản lý sẽ phối hợp chặt chẽ với chính quyền địa phương để thống nhất được phương án giải quyết tốt nhất cho vấn đề này.
104	Đất nhà tôi có thể bị ngập, như vậy ai sẽ đi kiểm đếm nương của tôi?	Việc kiểm đếm chi tiết sẽ được Hội đồng bồi thường hoặc một đơn vị tư vấn có năng lực thực hiện trong đó có sự tham gia của chủ hộ, cộng đồng bị ảnh hưởng, chính quyền bản và xã. Trước khi bồi thường, Hội đồng bồi thường sẽ tiến hành phát tờ khai để các hộ dân tự kê khai và sẽ kiểm kê chi tiết lại các loại tài sản bị ảnh hưởng và chính xác lại tên chủ các loại tài sản bị ảnh hưởng. Trước khi kiểm đếm chi tiết HĐBT sẽ có thông báo thời gian tiến hành để các hộ có mặt ở nhà cùng tiến hành kiểm kê;
105	Nhà tôi phía trên là dự án đường quốc gia phía dưới là dự án thủy điện thì tôi có được bồi thường không?	Nếu nhà và tài sản nằm trong phạm vi thu hồi đất của dự án thủy điện Trung Sơn thì sẽ hợp lệ để hưởng chính sách bồi thường của dự án.

106	Số liệu đo trong đợt kiểm đếm sơ bộ chưa chính xác, hôm đo đặc tôi không có ở nhà và bị ghi nhầm tên thì có vấn đề gì không?	Việc kiểm đếm sơ bộ với mục đích để xác định mức độ ảnh hưởng chung của toàn dự án, do đó không ảnh hưởng đến việc bồi thường, hỗ trợ. Trước khi tiến hành công tác bồi thường, Hội đồng bồi thường sẽ tiến hành phát tờ khai cho các hộ gia đình kê khai và kiểm kê chi tiết lại các loại đất đai và tài sản trên đất bị ảnh hưởng và chính xác lại tên chủ hộ và các loại tài sản bị ảnh hưởng. Trước khi kiểm đếm chi tiết HDBT sẽ có thông báo thời gian tiến hành để các hộ có mặt ở nhà cùng tiến hành kiểm đếm với hội đồng, Kết quả kiểm đếm sẽ được niêm yết công khai tại nhà trường bản.
107	Khối lượng công việc liên quan đến các phòng ban của huyện và của xã nhiều, vì vậy dự án có kinh phí hỗ trợ cho đội ngũ cán bộ huyện và xã cho việc tham gia;	Hội đồng Bồi thường, hỗ trợ và TĐC huyện sẽ có các phòng ban của huyện và xã tham gia vào hội đồng này. Kinh phí hoạt động của hội đồng được trích từ chi phí bồi thường và tái định cư của dự án theo quy định tại Nghị định 197/2004/NĐ-CP ngày 03/2/2004 của Chính phủ.
108	Căn cứ vào khung pháp lý nào xây dựng các quy định về khung chính sách của dự án;	Khung chính sách của dự án được xây dựng căn cứ trên Luật pháp của Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và những chính sách của Ngân hàng Thế giới.
109	Chính sách bồi thường TĐC – cần có chính sách cụ thể để các cấp chính quyền tham gia cụ thể	Trước khi Chính phủ phê duyệt Khung chính sách, dự án đã lấy ý kiến góp ý của chính quyền địa phương về các chính sách bồi thường, hỗ trợ và tái định cư và trách nhiệm của các bên đã được nêu rõ trong Khung chính sách của dự án.
110	Khi dự án hoàn thành thì chúng tôi có được dùng điện không?	Điện sẽ được cung cấp cho các hộ dân thuộc diện tái định cư tập trung theo quy hoạch của dự án. Hiện nay, Dự án không có kế hoạch cấp điện cho các hộ tái định cư không tập trung và các hộ bị ảnh hưởng khác.
111	Đề nghị cụ thể hóa phương thức thực hiện. Hiện có khoảng 80 hộ dư nợ trong các bản ảnh hưởng của DA, nếu di chuyển và tái định cư thì có khả năng sẽ khó thu hồi vốn. Vì vậy, đề nghị Ban QLDA hỗ trợ để thu hồi vốn và Ngân hàng phải được thông báo cụ thể	Theo khung chính sách Dự án thì khoản tiền bồi thường cho các hộ sẽ không được khấu trừ bất kỳ một khoản kinh phí nào. Trong giai đoạn di dời người dân cũng sẽ gặp rất nhiều khó khăn. Vì vậy, Dự án, chính quyền địa phương đề nghị ngân hàng chính sách cho phép người dân được đáo hạn hoặc gia hạn nguồn vốn vay đó.
112	Đề nghị xây dựng kế hoạch chi tiết, cụ thể do ảnh hưởng của việc xây dựng đường điện;	Khung chính sách của đường dây truyền tải sẽ được dự án lập, công bố, tham vấn và sẽ trình UBND các tỉnh thông qua trước khi trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt. Trên cơ sở đó, một kế hoạch đền bù tái định cư chi tiết cho đường dây điện sẽ được chuẩn bị. Kế hoạch này cũng sẽ được công bố và tham vấn với người dân.
113	Các loại báo cáo cần chuyển thành tài liệu để phát cho người dân, trong đó có những ví dụ cụ thể	Dự án sẽ biên tập tài liệu gồm các nội dung: tóm tắt về dự án, những quyền lợi người dân được hưởng, những câu hỏi thường gặp, quy trình khiếu nại, khiếu kiện cho cộng đồng bị ảnh hưởng

114	Đề nghị cập nhật các văn bản mới vào các báo cáo cuối cùng của dự án.	Các báo cáo cuối cùng sẽ được cập nhật các chính sách về môi trường và tái định cư cũng như các văn bản khác để tuân thủ theo đúng chính sách của Chính phủ Việt nam và phù hợp với nhà tài trợ. Trong quá trình thực hiện, dự án sẽ cập nhật các chính sách mới theo quy định.
115	Cách tổ chức thực hiện rất quan trọng, vì vậy trong quá trình thực hiện dự án cần có sự gắn kết với xã và bản để đạt được mục tiêu đề ra.	Dự án luôn đề cao sự tham gia của cộng đồng trong quá trình triển khai của dự án. Trong phần tổ chức thực hiện của các báo cáo, dự án đều đã nêu rõ sự tham gia phối hợp của các cấp chính quyền
116	Chính sách bồi thường nên thỏa đáng và phải ghi nhận các ý kiến phản hồi từ người dân để đảm bảo mục đích giảm nghèo cho cộng đồng.	Chính sách bồi thường của dự án được xây dựng trên cơ sở chính sách của WB và các chính sách hiện hành của VN. Trong quá trình lập chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số cũng đã tham vấn người dân và chính quyền địa phương các cấp. Quá trình tham vấn này sẽ tiếp tục được thực hiện trong quá trình thực hiện để đảm bảo có sự tham gia của người dân.
117	Đề nghị làm rõ khung chính sách của dự án có áp dụng chung cho cả 2 tỉnh không? Một số chính sách đền bù của DA khá phù hợp với thủy điện Sơn La. Mục tiêu TĐC làm sao phải đảm bảo tốt hơn hoặc tương đương nơi ở cũ.	Khung chính sách của dự án là được áp dụng cho toàn vùng dự án
118	Đảm bảo an ninh trật tự an toàn giao thông trong thời gian thi công.	Việc đảm bảo an toàn giao thông trong thời gian thi công sẽ được thực hiện thông qua các yêu cầu của Dự án đối với các nhà thầu thực hiện các biện pháp an toàn giao thông như: cấm biển báo, quy định loại phương tiện chuyên chở vật liệu, quy định tốc độ cho các loại phương tiện và sẽ phối hợp với công an và chính quyền địa phương trong công tác tuyên truyền an toàn giao thông .
119	Đối với chất lượng nước, Sở y tế sẽ tham gia kiểm tra công tác xả thải.	Ban QLDA rất hoan nghênh sự tham gia kiểm tra, giám sát của Sở y tế, Trong quá trình triển khai dự án, Ban QLDA sẽ phối hợp chặt chẽ vấn đề này.
120	Dự án có triển khai tốt công tác giám sát không?	Dự án sẽ triển khai các công tác giám sát bao gồm: giám sát của Ban quản lý dự án, giám sát của các nhà thầu, giám sát độc lập và giám sát cộng đồng do chính người dân địa phương tham gia thực hiện. Điều này sẽ giúp Dự án thực hiện tốt công tác giám sát.
121	Xã Trung Sơn không được hưởng các chương trình phúc lợi xã hội của Chính phủ do nằm trong vùng Dự án, nên mong muốn đẩy nhanh tiến độ Dự án cho người dân đỡ khổ.	Đẩy nhanh tiến độ thực hiện dự án là mong muốn của Chủ đầu tư và các bên tham gia. Theo tiến độ phê duyệt, dự án sẽ khởi công công trình chính vào Quý IV năm 2011. Tuyến đường thi công vận hành sẽ được khởi công vào quý IV năm 2010.

122	Thời gian xây dựng trạm 110/35KV là khi nào? Hướng tuyến của đường dây như thế nào?	Theo kế hoạch đề ra việc xây dựng trạm 110/35kV Mai Châu được thực hiện vào khoảng năm 2012 khi nhu cầu phụ tải tại công trường dự án tăng lên. Ban Quản lý dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương để đưa ra các thông tin sớm và thống nhất sau khi đã chính xác được phương án hướng tuyến của đường dây điện.
123	Nhà ảnh hưởng do ngập nước hồ chứa thì bao giờ được bồi thường? việc kiểm kê chính xác đối với đất và cây cối hoa màu sẽ tiến hành vào năm nào?	Hiện nay công tác đo đạc đất đai đã thực hiện xong. Dự kiến trong năm 2011 sẽ thực hiện việc kiểm kê lập hồ sơ bồi thường và chi trả tiền trong năm 2012. Việc chi trả tiền cho các hộ phải di dời nhà sẽ thực hiện trước khi các hộ di chuyển ít nhất là 6 tháng;
124	Bao giờ việc di dân đến các khu tái định cư được tiến hành?	Việc di dân đến các khu TĐC sẽ được Dự án tiến hành sớm để đảm bảo ổn định đời sống của người dân, dự kiến trong thời gian từ năm 2012 – 2013 tùy thuộc vào tiến độ thi công các hạng mục của dự án. Kế hoạch chi tiết sẽ được thông báo đến người dân.
125	Dự án cũng nên lường trước những phát sinh có thể sẽ xảy ra trong quá trình thực hiện và công tác bồi thường GPMB cần thực hiện sớm	Trong ngân sách của dự án đã có khoản kinh phí dự phòng cho những vấn đề chưa lường hết. Công tác GPMB sẽ được thực hiện bắt đầu vào năm 2011 và chi trả tiền vào năm 2012.
126	Dự án Thủy điện Trung Sơn có cam kết đóng góp phúc lợi xã hội để tái thiết địa phương không? Đề nghị Chủ đầu tư tham gia đóng góp Thuế tài nguyên nước và tham gia dịch vụ chi trả	Các khoản đóng góp phúc lợi của dự án sẽ được thực hiện tuân thủ theo các quy định của nhà nước.
127	Dân cư trong vùng dự án thuộc vùng khó khăn của huyện, vì vậy có được các chính sách ưu tiên hay không? VD: như cấp điện, nước ... cho bà con sử dụng	Vùng khó khăn của huyện sẽ được hưởng các chính sách đầu tư và hỗ trợ chung của Nhà Nước. Đối với dự án thủy điện Trung Sơn, các hộ ảnh hưởng phải di chuyển sẽ được quy hoạch các khu TĐC và đầu tư xây dựng các cơ sở hạ tầng như: đường giao thông, điện thấp sáng, nước sạch ...
128	Các loại báo cáo của dự án sau khi tham vấn, hiệu chỉnh và phê duyệt cần gửi lại cho các cấp để phối hợp thực hiện.	Các báo cáo sau khi tham vấn sẽ được hiệu chỉnh, trình cấp có thẩm quyền phê duyệt và sẽ công bố thông tin cho chính quyền các cấp. Dự án mong muốn sẽ nhận được sự phối hợp của chính quyền các cấp trong quá trình triển khai thực hiện
129	Đề nghị dự án nghiên cứu và phối hợp với Dự án phát triển người Mông đang triển khai trên địa bàn huyện Mường Lát để có các chính sách phù hợp.	Quá trình triển khai thực hiện Kế hoạch cải thiện sinh kế, dự án sẽ phối hợp với các dự án đang triển khai trên địa bàn để đưa ra các hoạt động sinh kế phù hợp cho người dân và địa phương, tránh trùng lặp và đảm bảo cơ chế phối hợp tận dụng tốt tất cả các nguồn lực triển khai trên địa bàn.

130	Tỷ lệ hộ nghèo ở các xã trên địa bàn của dự án chiếm tới 35-40%, vì vậy cần quan tâm phối hợp với chính quyền địa phương trong việc hỗ trợ sinh kế và bố trí ĐC cho các hộ bị ảnh hưởng đảm bảo người dân có cuộc sống nơi ở mới bằng hoặc tốt hơn nơi ở cũ và ổn định.	Quá trình lập Kế hoạch cải thiện sinh kế đã tính đến thực trạng hộ nghèo trong vùng của dự án, các kế hoạch đề ra đều hướng tới mục tiêu ổn định và phát triển cho cuộc sống của người dân. Quá trình triển khai các Kế hoạch tái định cư, Kế hoạch cải thiện sinh kế và Kế hoạch phát triển dân tộc thiểu số, dự án mong muốn luôn nhận được sự phối hợp của các cấp chính quyền để đảm bảo cho người dân bị ảnh hưởng có cuộc sống tốt hơn hoặc bằng so với trước khi có dự án.
VII Thắc mắc, khiếu nại		
131	Bản Muồng 1 và Bản Muồng 2 sử dụng chung một con suối nhưng có dự án xây mương cung cấp nước cho Bản Muồng 1 vậy Bản Muồng 2 sẽ không có nước? Ban QLDA có giải quyết được vấn đề này không ?	Dự án chỉ có trách nhiệm đối với những ảnh hưởng mà dự án gây ra. Đối với trường hợp này thì không thuộc trách nhiệm giải quyết của ban quản lý.
132	Việc xác định chủ sử hữu đất không chính xác, cấp sổ đỏ không đúng người. Do đó bà con lo lắng sẽ chịu thiệt hại khi thực hiện chính sách bồi thường.	Nguyên tắc bồi thường của dự án là theo hiện trạng sử dụng đất. Quá trình triển khai công tác GPMB, dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương để xác định chủ sở hữu và tính pháp lý của các thửa bồi thường.
133	Ban QLDA phải có văn phòng đại diện để người dân phản ánh những ý kiến khiếu nại, khiếu kiện	Hiện nay Ban quản lý dự án đang có văn phòng tại công trường, địa chỉ liên lạc Xóm Mỏ xã Chiềng Châu, thị trấn Mai Châu, tỉnh Hòa Bình. Khi khởi công dự án sẽ có văn phòng tại công trường thuộc xã Trung Sơn, huyện Quan Hóa, tỉnh Thanh Hóa. Các ý kiến phản ánh, khiếu nại, khiếu kiện của người dân sẽ được tiếp nhận thông qua các kênh sau : i. UBND các xã ; ii. Hội đồng bồi thường huyện ; iii. Văn phòng của Ban QLDA tại công trường theo địa chỉ trên iv. Nhóm an toàn xã hội của dự án tại các bản.
134	Luật quy định UBND huyện giải quyết khiếu nại khiếu kiện trong 45 ngày.	Quy trình giải quyết khiếu nại khiếu kiện sẽ được thực hiện tuân thủ quy định của Luật khiếu nại, tố cáo hiện hành.
135	Lòng hồ bị ngập vậy mà vẫn thấy làm đường đi vào trong xã Mường Lý, vậy có ảnh hưởng gì không?	Ban QLDA thủy điện Trung Sơn đã phối hợp với chủ đầu tư của tuyến đường này để đi kiểm tra hiện trường thì tuyến đường này không bị ngập bởi lòng hồ thủy điện Trung Sơn.
136	Đề nghị xây dựng cầu đến nơi sản xuất cho bản Pù Lầu xã Xuân Nha;	Hiện nay tư vấn của Ban QLDA đang tiến hành nghiên cứu, khảo sát và thảo luận với người dân khu vực này để đưa ra phương án phù hợp nhất.

137	Các hoạt động thi công tuyến đường có gây ảnh hưởng lên các tuyến đường giữa các xóm hay không? nếu có ảnh hưởng thì dự án có thực hiện công tác duy tu bảo dưỡng hay không ?	Theo thiết kế, việc thi công đường chỉ ảnh hưởng đến đường chính, không ảnh hưởng đến các đường nhỏ trong xóm; Nếu có hư hại các tuyến đường này mà được xác định do chính hoạt động thi công đường gây ra thì Dự án có trách nhiệm sửa chữa các hư hại này
138	Dự án cần thống kê chi tiết hộ bị ảnh hưởng trực tiếp của dự án các số liệu như: xã, bản, thành phần dân tộc, độ tuổi, giới tính... phục vụ cho việc lập kế hoạch phát triển cộng đồng cũng như việc triển khai việc tái định cư thủy điện.	Dự án đã tiến hành điều tra, nghiên cứu và lập Báo cáo về kinh tế xã hội của dự án. Trong báo cáo này đã nêu rõ các vấn đề về xã, bản, thành phần dân tộc, độ tuổi, giới tính ... đây cũng chính là cơ sở để dự án lập Báo cáo Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số cho dự án Trong quá trình triển khai thì các số liệu này sẽ tiếp tục được cập nhật nhằm phục vụ cho quá trình giám sát và đánh giá.

B Môi trường

139	Nếu bị bệnh do tác động môi trường thì xử lý như thế nào?	Dự án đã xây dựng chương trình giảm thiểu các tác động bất lợi để thực hiện trong quá trình thực thi dự án, trong đó có các biện pháp phòng ngừa và giảm thiểu tác động môi trường và kế hoạch chăm sóc sức khỏe cộng đồng.
140	Dự án có quản lý tốt vấn đề môi trường phía công trường để tránh ảnh hưởng đến hạ lưu không?.	Các hoạt động và các biện pháp giảm thiểu các tác động môi trường được nêu chi tiết trong Kế hoạch quản lý môi trường của dự án và được Ban QLDA yêu cầu các nhà thầu thực hiện nghiêm ngặt và có những hoạt động giám sát nhằm tránh những tác động tiêu cực đến khu vực xung quanh công trường và khu vực hạ lưu.
141	Các khu vực khai thác cát, đá sau khi thi công xong có thay đổi gì so với trước đây không?	Các khu vực khai thác đá, cát được hoàn trả mặt bằng và trồng cây sau khi thực hiện khai thác xong.
142	Cung cấp cho địa phương và huyện bản báo cáo đánh giá tác động môi trường của dự án	Báo cáo đánh giá tác động môi trường của dự án đã được công bố và tham vấn tại địa phương. Báo cáo này sau khi được cập nhật và bổ sung dựa trên các ý kiến của đợt tham vấn và báo cáo cuối cùng sẽ được công bố tại khu vực dự án.

143	Ai sẽ là người thực hiện các biện pháp giảm thiểu các tác động môi trường?, ai giám sát các vấn đề này?.	Đơn vị trực tiếp thực hiện các biện pháp giảm thiểu môi trường trong khi thi công là các nhà thầu. Ban quản lý dự án sẽ là đơn vị chịu trách nhiệm giám sát chính cùng với giám sát độc lập từ bên ngoài. Các biện pháp giảm thiểu đối với các tác động của dự án lên đa dạng sinh học, các khu bảo tồn ... sẽ được Ban quản lý thực hiện. Đơn vị tư vấn giám sát độc lập sẽ thực hiện giám sát các hoạt động này. Chính quyền và người dân địa phương cũng sẽ tham gia giám sát tất cả các biện pháp giảm thiểu môi trường.,
144	Về môi trường – nhất trí với bản ĐTM; thực tế khi quy hoạch 3 loại rừng nên không ảnh hưởng lớn đến khu bảo tồn Xuân Nha; Bổ sung việc gây ô nhiễm nước, không khí đối với khu vực lòng hồ, khi nước dâng thì rác thải đều tồn đọng tại khu vực mà người dân đang sinh sống – biện pháp giảm thiểu	Việc ô nhiễm nước, không khí đối với khu vực lòng hồ và các biện pháp giảm thiểu đã được nghiên cứu và đánh giá trong Báo cáo ĐTM đã được Bộ Tài nguyên và Môi trường phê duyệt và Báo cáo đánh giá tác động môi trường bổ sung (SESIA) của dự án. Nhà thầu thực hiện công tác thu dọn lòng hồ sẽ được lựa chọn để xây dựng kế hoạch thực hiện chi tiết dọn lòng hồ để giảm thiểu thấp nhất vấn đề ô nhiễm nước, và không khí đối với khu vực lòng hồ.
145	Khu vực ảnh hưởng nằm hoàn toàn trong khu bảo tồn – chưa đánh giá về sinh học. Khai thác trong khu này cần phải thẩm định và thuộc quyền quản lý của chính phủ	Khu vực bị ảnh hưởng tại huyện Mộc Châu chỉ thuộc vùng đệm của khu bảo tồn, đánh giá đa dạng sinh học trên cạn đã được nghiên cứu và nêu trong Báo cáo đánh giá tác động môi trường của dự án.
146	Việc bóc tách lớp đất bề mặt và sẽ trả lại hiện trạng sau khi xây dựng có thực hiện được không?	Về vấn đề bóc đất tầng phủ và hoàn trả sau khi xây dựng xong, EVN vẫn thường áp dụng theo phương pháp này tại các công trình thủy điện khác và đạt kết quả tốt.
147	Bộ TN&MT đã phê duyệt ĐTM. Các biện pháp giảm thiểu nên bám vào các quyết định của Bộ TNMT. Báo cáo tóm tắt nên áp dụng theo các quyết định của Bộ TNMT để đầy đủ hơn. Trách nhiệm của các đơn vị thực hiện như thế nào?	Các biện pháp giảm thiểu nêu trong ĐTM và Kế hoạch quản lý môi trường (EMP) sẽ được chủ đầu tư cam kết triển khai thực hiện. Trong đó đã xác định rõ vai trò thực hiện của các bên liên quan (Bộ tài nguyên môi trường, Sở tài nguyên môi trường, EVN, Ban quản lý dự án, các nhà thầu, các đơn vị tư vấn giám sát ..) trong việc thực hiện (tại mục V của báo cáo).
148	Trong quá trình thi công và vận hành nhà máy việc ngập, bồi lắng, an toàn hồ chứa... cần phải có tính toán cụ thể, bảo đảm tính khả thi và bền vững. Về phần trình bày của DA mới chỉ đưa ra quy tắc (các quy tắc đã được quy định cụ thể trong các văn bản luật pháp)	Các tính toán cụ thể đã được nghiên cứu và trình bày trong báo cáo đánh giá tác động môi trường (ĐTM) của dự án được phê duyệt.
149	Việc thực hiện các quy định sau khi được phê duyệt Báo cáo đánh giá tác động môi trường theo quy định tại điều 14, Nghị định số 80/2006/NĐ-CP	Dự án cam kết sẽ thực hiện quản lý môi trường theo đúng các kế hoạch đã đề ra và tuân thủ quy trình thực hiện theo quy định của Luật môi trường.

150	Giải trình chi tiết kết quả khảo sát hiện trạng tài nguyên trên diện tích bị ngập thuộc địa bàn tỉnh Sơn La: Tài nguyên rừng, trữ lượng gỗ, tài nguyên khoáng sản, phương án tận thu tài nguyên và dọn dẹp lòng hồ.	Các vấn đề về tài nguyên trong vùng dự án đã được nghiên cứu và nêu tại Báo cáo đánh giá tác động môi trường (ĐTM) của dự án và đã được Bộ Tài nguyên và Môi trường phê duyệt (tại chương III, mục 3.1). Sau đó nghiên cứu chuyên sâu về ảnh hưởng tiềm tàng của dự án tới các khu bảo tồn thiên nhiên, cũng được thực hiện, kế hoạch tổng thể về dọn dẹp lòng hồ đã được xây dựng. Trước khi thực hiện, Nhà thầu được lựa chọn sẽ lập kế hoạch chi tiết cho việc thu dọn lòng hồ
151	Bổ sung phần đánh giá về biến đổi khí hậu (tiểu vùng), đất, nước, không khí..., phạm vi ảnh hưởng và các biện pháp giảm thiểu do hình thành hồ chứa nước lớn.	Báo cáo Đánh giá Tác động Môi trường của dự án được Bộ Tài nguyên Môi trường phê duyệt đã đề cập đến ảnh hưởng thay đổi khí hậu tiểu vùng do việc hình thành hồ chứa. Vấn đề ảnh hưởng bao gồm cả tích cực và tiêu cực (được nêu tại Chương III mục 3.3 của báo cáo).
152	Cần thống kê phần số liệu cụ thể từng loại rừng và đất rừng để phục vụ cho việc xây dựng các biện pháp các kế hoạch hỗ trợ các Ban quản lý của từng khu bảo tồn thiên nhiên trong việc tăng cường sự phối hợp nhằm quản lý bảo vệ tốt rừng hiện còn và hỗ trợ kinh phí phát triển rừng, vùng sinh thái mới tạo nên bởi việc xây dựng thủy điện (vùng sinh thái bán ngập...).	Hầu hết các vấn đề nêu trong câu hỏi đã được nghiên cứu và đề xuất chi tiết trong nghiên cứu chuyên đề về các khu bảo tồn thiên nhiên – được thực hiện để phục vụ cho việc xây dựng báo cáo đánh giá tác động môi trường bổ sung (SESIA) của dự án.
	Khu vực tuyến đường Thi công và vận hành (Co Luong – Co Me)	
153	Làm đường sẽ gây bụi bẩn. Đề nghị BQL có các giải pháp đảm bảo vấn đề vệ sinh môi trường, đặc biệt là vấn đề nước sạch để đảm bảo cuộc sống bình thường cho người dân.	Khi triển khai thi công tuyến đường Co Luong – Co Me, Dự án sẽ có những quy định đối với các nhà thầu xây dựng để giảm thiểu các tác động của quá trình xây dựng lên môi trường và cuộc sống của người dân sinh sống xung quanh tuyến đường. Chi tiết các biện pháp giảm thiểu được quy định tại Kế hoạch quản lý môi trường cho tuyến đường Co Luong – Co Me
154	Đề nghị cần hạn chế hoạt động làm đường vào ban đêm, nếu có phải báo trước cho dân.	Các hoạt động thi công vào ban đêm sẽ được Dự án hạn chế tối đa và nếu bắt buộc phải thi công vào ban đêm thì khi đó Dự án sẽ yêu cầu các nhà thầu phải thông báo trước cho cộng đồng dân cư;
155	Trong khi thi công thì sẽ gia tăng lượng công nhân dọc tuyến thi công. Kiến nghị lán công nhân phải đóng cách bản 1 km.	Lượng công nhân tham gia thi công sẽ được Dự án thông qua các nhà thầu thi công có biện pháp quản lý chặt chẽ lượng này. Các biện pháp cụ thể bao gồm: bố trí ở tập trung cho công nhân trong các khu lán trại cách xa khu dân cư nhất có thể, có kế hoạch cụ thể trong việc quản lý lán trại thi công, thực hiện quy tắc ứng xử đối với công nhân,...
	Khu vực hạ lưu	

156	Nguy cơ thay đổi chế độ dòng chảy tự nhiên của Sông Mã sẽ ảnh hưởng đến nghề cá, vấn đề này sẽ được Ban QLDA giải quyết như thế nào?;	Việc thay đổi chế độ dòng chảy tự nhiên của sông Mã sẽ có tác động đến nghề cá. Theo báo cáo nghiên cứu cá và nghề cá đã được dự án thực hiện thì không có loài cá nào di cư ngược sông Mã đến tận địa điểm xây đập để sinh sản. Hơn nữa, để hỗ trợ việc bảo tồn các loài sinh vật thủy sinh với nguyên tắc chính là bảo tồn sự nguyên vẹn của một nhánh sông, dự án đang nghiên cứu và trao đổi với các tỉnh để tiếp cận quản lý dòng sông nguyên vẹn. Mặt khác, trong Kế hoạch quản lý môi trường của dự án sẽ có chương trình thả bù các loài cá cho vùng hạ lưu để phục hồi quần thể các loài có giá trị kinh tế.
157	Việc xả thải ở thượng nguồn tránh ảnh hưởng đến hạ lưu được quản lý như thế nào?.	Việc xả thải ở thượng nguồn được quy định chặt chẽ trong Kế hoạch quản lý môi trường (EMP) của dự án. Ngoài ra còn có các cơ chế giám sát từ chính quyền, BQL, giám sát độc lập và cộng đồng đối với nhà thầu trong việc xả thải;
158	Hoạt động của nhà máy cần tránh làm cạn nước vào mùa khô và xả nước vào mùa lũ vì sẽ ảnh hưởng đến đời sống và tài sản của bà con.	Quy trình vận hành hồ chứa đã được Bộ Công thương phê duyệt sẽ được tuân thủ nghiêm ngặt để hạn chế thấp nhất vấn đề này.
	Khu vực các khu tái định cư	
159	Yêu cầu dự án có giải pháp tạo môi trường thông thoáng mát mẻ cho điểm TĐC mới.	Ban Quản lý sẽ thực hiện các biện pháp giảm thiểu trong quá trình tham vấn, lựa chọn, thiết kế và xây dựng. Cụ thể như: tham vấn ý kiến người dân về địa điểm các khu tái định cư, lựa chọn và thiết kế các mẫu nhà phù hợp, khi triển khai xây dựng và sử dụng sẽ tuân thủ các biện pháp giảm thiểu chi tiết trong Đánh giá tác động môi trường cho khu tái định cư (EVN, 2010).
160	Môi trường cần quan tâm vấn đề nhà vệ sinh – các nhà vệ sinh của người dân bị ảnh hưởng của Sơn La đều được hỗ trợ 8 triệu – khuyến khích sử dụng nhà vệ sinh	Theo Khung chính sách của dự án đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt thì mỗi hộ tái định cư sẽ được xây dựng khu bếp và vệ sinh với diện tích bình quân 10m2/hộ
	Môi trường nước	
161	Đảm bảo nước sinh hoạt hàng ngày cho người dân như thế nào? Vì hiện nay người dân sử dụng nước sông Mã làm nước sinh hoạt	Đối với nước sinh hoạt của người dân đang sử dụng trên sông Mã, các biện pháp giảm thiểu không xả thải sẽ giảm được các tác động ô nhiễm nước sông. Trong trường hợp nước sông bị đục tạm thời do các hoạt động thi công, Ban Quản lý sẽ phối hợp với các Trung tâm y tế của xã tiến hành triển khai các hoạt động nhằm đảm bảo được nguồn nước sinh hoạt cho người dân. Dự án luôn duy trì dòng chảy của sông Mã thông qua cống dẫn dòng, nên không xảy ra việc cạn kiệt nước trên sông trong giai đoạn thi công.

162	Dân chúng tôi nuôi cá lồng dưới sông mà nước bị ô nhiễm thì xử lý thế nào?	Nếu việc nuôi cá lồng bị ảnh hưởng bởi việc ô nhiễm nước sông mà được xác định là do việc triển khai Dự án thủy điện thì người dân sẽ được bồi thường cho việc ảnh hưởng đó
163	Làm đường có thể ảnh hưởng đến nguồn nước sạch của dân hay không?	Hiện nay chưa ghi nhận được các ảnh hưởng của việc thi công đường đến nguồn nước sạch của người dân. Trong trường hợp có những ảnh hưởng đến công trình cấp nước sinh hoạt của cộng đồng trong quá trình thi công thì Dự án sẽ có phương án bồi thường đảm bảo nguồn nước cho cộng đồng.
164	Đề nghị hỗ trợ người dân có nước sạch trong thời gian thi công làm đường.	Nếu trong thời gian thi công đường mà có ảnh hưởng đến nguồn nước sạch của người dân, thì trong quá trình đó sẽ có phương án hỗ trợ cụ thể để vẫn đảm bảo nguồn nước sạch cho nhân dân sử dụng.
165	Cần đánh giá cụ thể các tác động ảnh hưởng đến nguồn nước trên toàn tuyến sông Mã;	Hiện nay tác động đến nguồn nước đã được xác định. Các đánh giá về chất lượng nước cho khu vực lòng hồ và hạ lưu đập sẽ được quan trắc và phân tích trong quá trình triển khai dự án. Tuy nhiên ảnh hưởng đến nguồn nước trên sông Mã còn có nhiều yếu tố và các hoạt động của các dự án khác do vậy khó có thể đánh giá cụ thể đối với toàn tuyến sông Mã.
166	Đối với Xuân Nha – trước khi nước dâng cần khai thác trước những cây cối có khả năng bị ngập tránh ô nhiễm nước- cần phải làm việc với BQL khu bảo tồn Xuân Nha	Trước khi dâng nước hồ chứa, người dân được phép khai thác những cây cối, hoa màu có giá trị kinh tế trên phần đất của mình. Nhà thầu được lựa chọn sẽ xây dựng kế hoạch thực hiện chi tiết thông qua Kế hoạch thu dọn lòng hồ để giảm thiểu thấp nhất vấn đề ô nhiễm nước đối với khu vực lòng hồ. Việc thực hiện sẽ có sự phối hợp với BQL khu bảo tồn Xuân Nha
	Môi trường không khí	
167	Người dân xung quanh đường sẽ ảnh hưởng bụi bặm, sẽ xử lý như thế nào? dự án có đảm bảo phun nước được thường xuyên không?;	Trong quá trình thi công Nhà thầu sẽ tiến hành phun nước và áp dụng các biện pháp giảm thiểu khác để giảm hàm lượng bụi tại các tuyến đường thi công nhằm hạn chế các tác động bất lợi đến người dân.
168	Đề nghị làm rõ biện pháp giảm thiểu bụi: giàn phun hay xe téc, nếu chi phí cao thì ai sẽ chịu trách nhiệm.	Đối với phương pháp sử dụng giàn phun thì chưa có điều kiện và kinh phí để thực hiện. Phương pháp sử dụng xe phun nước sẽ được dự án thực hiện. Chi phí thực hiện sẽ do nhà thầu chịu trách nhiệm.
	Y tế	
169	Chăm sóc sức khỏe y tế cho bà con sẽ được thực hiện như thế nào?	Việc chăm sóc sức khỏe y tế cho người dân là trách nhiệm của hệ thống y tế cấp cơ sở. Dự án sẽ hỗ trợ hệ thống y tế nhằm nâng cao chất lượng phục vụ. Một kế hoạch sức khỏe cộng đồng kéo dài trong 10 năm được thực hiện nhằm đạt mục tiêu trên.

170	Một số trạm y tế sẽ bị ảnh hưởng thì có được xây dựng lại không? hỗ trợ đào tạo, nhân lực, y dụng cụ...không?	Các trạm y tế bị ảnh hưởng bởi dự án sẽ được bồi thường, hỗ trợ theo quy định. Các trạm y tế bị ảnh hưởng sẽ được sửa chữa hoặc xây dựng lại. Trong Kế hoạch quản lý sức khỏe vùng sẽ có các chương trình như tập huấn, hỗ trợ một số trang thiết bị cho các cơ sở y tế tại địa phương. Các hoạt động cụ thể sẽ được nhóm An toàn xã hội của Ban QLDA phối hợp với Trung tâm y tế huyện và các trạm y tế bị ảnh hưởng trong quá trình triển khai thực hiện.
171	Cần quan tâm tới chăm sóc sức khỏe cho nhân dân, công nhân	Các nhà thầu sẽ có trách nhiệm thực hiện Kế hoạch sức khỏe cho công nhân xây dựng. Dự án sẽ triển khai Chương trình sức khỏe vùng trong vòng 10 năm, thông qua chương trình này người dân sẽ có điều kiện tiếp cận tới các dịch vụ chăm sóc y tế tốt hơn.
172	Xã Trung Sơn là địa bàn trọng điểm của bệnh sốt rét, đối tượng công nhân rất dễ mắc bệnh này. Xã Trung Thành là điểm nóng về HIV và tiêm chích, nếu lây lan sang công trường thì hệ lụy khá lớn.	Các vấn đề này sẽ được dự án lưu ý và yêu cầu các nhà thầu thi công cam kết thực hiện thông qua Kế hoạch chăm sóc sức khỏe cho công nhân. Ban quản lý dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương theo dõi và giám sát việc thực hiện các cam kết của nhà thầu.
173	Đề nghị phải có các trạm y tế trước khi có công nhân vào; Tai nạn giao thông nếu xảy ra thì chuyển bệnh nhân về Bệnh viện Quan Hoá là khá xa. BQLDA có biện pháp gì cho vấn đề này?	Một trạm y tế công trường sẽ được thiết lập để chăm sóc sức khỏe cho công nhân tham gia xây dựng. Trạm y tế này sẽ cung cấp các chương trình y tế dự phòng và chữa trị ban đầu cho công nhân và người dân trong khu vực khi cần thiết. Khi xảy ra dịch bệnh hoặc tai nạn vượt quá khả năng của trạm y tế này thì sẽ được chuyển lên tuyến trên, Bệnh viện đa khoa tại thị trấn Mai Châu huyện Mai Châu tỉnh Hòa Bình.
174	Đề nghị Ban QLDA phối hợp cùng địa phương trong việc tuyên truyền nâng cao ý thức giữ gìn vệ sinh, bảo vệ sức khỏe, kiểm soát dịch bệnh. Hợp đồng với trạm y tế địa phương trong việc phối hợp cấp cứu và điều trị cho công nhân khi xảy ra tai nạn	Các vấn đề này sẽ được dự án thực hiện thông qua (i) Hợp phần thông tin và truyền thông để tuyên truyền nâng cao nhận thức cho công nhân và cộng đồng trong khu vực dự án, (ii) Kế hoạch sức khỏe vùng của dự án sẽ thực hiện trong 10 năm và (iii) Kế hoạch sức khỏe cho công nhân do các nhà thầu thực hiện.
175	Dự án có đề cập đến việc công nhân và người dân địa phương sẽ được khám bệnh định kỳ để phát hiện sớm bệnh dịch và nồng độ ma túy trong cơ thể là không khả thi;	Trong báo cáo Kế hoạch sức khỏe vùng và Kế hoạch sức khỏe cho công nhân đã nêu rõ công nhân và người dân địa phương tham gia xây dựng sẽ được kiểm tra sức khỏe định kỳ.
176	Đề nghị kiểm tra sức khỏe định kỳ, đóng và mua bảo hiểm y tế cho công nhân;	Việc kiểm tra sức khỏe, đóng bảo hiểm ... cho công nhân sẽ được các nhà thầu thực hiện.
	Giao thông	

177	Việc ảnh hưởng đến giao thông đường thủy sẽ được giảm thiểu như thế nào	Hiện tại dọc sông Mã đoạn Xã Trung Sơn lên Thị Trấn Mường Lát có nhiều bãi đá ngầm và thác lớn nên người dân ít sử dụng về giao thông thường thủy. Khi có hồ chứa sẽ tạo thông suốt cho việc lưu thông bằng đường thủy của khu vực thượng lưu đập. Tại vị trí tuyến đập, dự án đã quy hoạch bến trung chuyển cho các phương tiện đường thủy để có thể vận chuyển xuống hạ lưu bằng đường thủy và sử dụng đường bộ của tuyến đường bộ từ Co lương đến Co me sẽ tăng được tính an toàn hơn so với đường thủy nhất là vào mùa mưa.
178	Bà con mong muốn chính quyền và dự án xây dựng cầu cứng sang Co Me.	Dự án sẽ xây dựng cầu bê tông vĩnh cửu ở khu vực bản Co Me sang bên kia sông Mã để phục vụ thi công xây dựng công trình và phục vụ dân sinh.
	An ninh, an toàn lao động và tệ nạn xã hội	
179	Tập trung nhiều công nhân ở khu vực công trường phải quản lý tốt.	Ban Quản lý dự án sẽ có những ràng buộc trong việc quản lý công nhân đối với nhà thầu thông qua các hợp đồng, chi tiết được thể hiện rõ trong Kế hoạch quản lý thi công và lán trại. Các nhà thầu và công nhân đến khu vực làm việc phải tuân thủ một bản quy tắc ứng xử với cộng đồng và các cam kết khác liên quan đến việc đảm bảo an ninh trật tự và tuân thủ luật pháp cũng như phong tục tập quán của cộng đồng địa phương. Việc quản lý việc tuân thủ của công nhân đối với các quy tắc ứng xử sẽ được giám sát từ cơ quan giám sát độc lập, từ cộng đồng và từ các nhóm cán bộ của Ban Quản lý dự án.
180	An ninh và các tệ nạn xã hội phát sinh khi triển khai thi công dự án sẽ được dự án quản lý như thế nào?	Các vấn đề về an ninh, tệ nạn xã hội sẽ được giảm thiểu thông qua việc thực hiện các quy tắc ứng xử của công nhân được Dự án quy định chi tiết trong hợp đồng với các nhà thầu. Dự án sẽ đề nghị công an tỉnh Thanh Hóa thiết lập một đồn công an ngay trong công trường để trực tiếp tham gia đảm bảo an ninh trật tự trên công trường. Dự án cũng sẽ phối hợp với chính quyền địa phương để quản lý và đảm bảo an ninh trong khu vực
181	Dự án cần quan tâm tới vấn đề an toàn lao động trong quá trình thi công cho công nhân và người dân địa phương	Quá trình thi công các nhà thầu sẽ phải thực hiện đúng theo các biện pháp an toàn lao động đã đề ra để đảm bảo an toàn lao động cho công nhân. Các khu vực thi công sẽ có các biển báo và hướng dẫn an toàn nhằm hạn chế các tác động đối với người dân.
	Văn hóa và di tích lịch sử	
182	Trong khu vực dự án có một số di chỉ khảo cổ của thời sơ sử và tiền sử (thời đá cũ). Nhưng chủ yếu là ở Thạch Thành, còn phía Tây Thanh Hoá thì rất ít. Đề nghị làm rõ 7 di chỉ nằm trong dự án có quy mô như thế nào? Mộ táng nằm trong phạm vi thu hồi đất của dự án có quy mô và thuộc tầng văn hoá nào, hình thức táng như thế nào?	Các nội dung này đã được nghiên cứu và nêu rõ trong Báo cáo “Khảo sát các nguồn văn hóa vật thể tại khu vực dự án thủy điện Trung Sơn, tỉnh Thanh Hóa” Ban quản lý dự án sẽ cung cấp cho Sở Văn hoá bản sao báo cáo này. Việc khai quật các địa điểm này sẽ được hoàn thành trước khi tích nước. Trong quá trình thi công nếu phát hiện các di tích khác thì dự án sẽ thực hiện theo quy trình xử lý phát lộ để xử lý các di tích này theo đúng quy định.

183	7 vị trí khảo cổ văn hoá, tín ngưỡng, nghĩa trang. Đề nghị cung cấp vị trí và phương án giải quyết, quy trình hành động để ứng xử với văn hoá cho phù hợp. Trong trang 10 của Báo cáo Tóm tắt, số hộ, tác động và đặc trưng văn hoá của cộng đồng do TĐC, đề nghị nêu chi tiết số hộ và các văn hóa phi vật thể để không xáo trộn đời sống của người dân	Bảy (7) vị trí khảo cổ văn hóa, và tín ngưỡng, nghĩa trang đã được đánh giá trong Báo cáo “Khảo sát các nguồn văn hóa vật thể tại khu vực dự án thủy điện Trung Sơn, tỉnh Thanh Hóa”. Đối với nghĩa trang của bản Co Me, đã có hành động cụ thể trong EMDP là xây dựng tường bao để bảo vệ. Đối với các địa điểm thờ “thần bản” tại bản Nàng 1, bản Tài Chánh đã có hành động cụ thể là xây dựng lại các điểm này cho các khu tái định cư cùng với việc hỗ trợ lễ cúng (trong EMDP). Đối với các di chỉ khác, báo cáo về văn hóa cũng đã nêu kế hoạch hành động cụ thể, chúng tôi sẽ gửi bản sao báo cáo này cho sở Văn Hóa thông tin của tỉnh
184	Khi đào móng cột không tính toán vận chuyển đất thừa ra vị trí đã xác định. Nhiều khi đơn vị thi công đổ ngay ra ta luy âm, không hoàn trả mặt bằng, gây sạt lở, rửa trôi.	Ban Quản lý sẽ phối hợp chặt chẽ với chính quyền địa phương, Hội đồng bồi thường, hỗ trợ và TĐC huyện và chính quyền xã để thống nhất được phương án giải quyết tốt nhất cho vấn đề này.
185	Môi trường: tác động môi trường sinh thái lâu dài chưa được đề cập. Huyện Tân Lạc không được hưởng lợi từ đường dây nhưng từ khi có các đường dây đi qua (hiện có 6 đường) xảy ra sấm sét rất nhiều. Dự án mới chỉ đền bù, tính toán cho DP chứ chưa xem xét tác động môi trường tới cộng đồng .	Đối với đường dây điện dự án sẽ có báo cáo đánh giá tác động môi trường riêng được thực hiện trước khi thi công đường dây.
186	Thi công tuyến đường dây qua xã Mai Hạ bao nhiêu cột? đường dây đi qua cánh đồng hay khu dân cư của xã không?	Hiện nay chưa xác định rõ được số lượng cột và hướng của đường dây. Sau khi chính xác được phương án hướng tuyến và thiết kế cơ sở, Ban Quản lý dự án sẽ phối hợp với chính quyền địa phương để cung cấp các thông tin sớm và thống nhất.
187	Việc tính lũ cực hạn như thế nào?	Hiện nay PECC4 đã tính toán lũ cực hạn (PMF) theo phương pháp cực đại hóa trận mưa (PMP) và Trường Đại học Thủy lợi đã tính toán lũ PMF theo phương pháp chuyên vị bão thành lũ và có kiểm chứng theo phương pháp thống kê Hershfield. Tư vấn Quốc tế của Ngân hàng thế giới đã thông qua kết quả tính toán này.

D. NHỮNG GÓP Ý LÀM RÕ BÁO CÁO RLDP VÀ SESIA/EMP

TT	Câu hỏi	Trả lời
188	<p>Trong phần đầu, định nghĩa cộng đồng bị ảnh hưởng đã nêu rất rõ 3 đối tượng, trong đó vùng phụ cận có thể bị tác động về mặt văn hóa và xã hội bởi dự án này cũng được xem là cộng đồng bị ảnh hưởng. Vì vậy những cộng đồng bị cô lập khi nước dâng hoặc không trong diện tái định cư nhưng bị xé lẻ khỏi cộng đồng lớn cũng phải được xem là hộ bị ảnh hưởng bởi dự án và dự án phải có chính sách thoả đáng chứ không phải là một cấp có thẩm quyền khác.</p>	<p>"Những cộng đồng bị cô lập khi nước dâng hoặc không trong diện tái định cư nhưng bị xé lẻ khỏi cộng đồng lớn" chính là mục "c" thuộc đối tượng thứ 3 trong phần định nghĩa về cộng đồng bị ảnh hưởng được nêu trong Chương trình tái định cư, sinh kế và phát triển dân tộc thiểu số (RLDP) của dự án.</p> <p>EVN là chủ đầu tư, Ban QLDA Trung Sơn là đại diện cho chủ đầu tư trong triển khai dự án Trung Sơn. Đối những vấn đề cần làm rõ thêm trước khi đưa ra quyết định cuối cùng, Ban QLDA cần báo cáo để nhận được phê duyệt của EVN</p>
189	<p>Báo cáo cũng chưa đề cập đến vùng ảnh hưởng ở đầu nguồn liên quan đến nước bạn Lào (Có ảnh hưởng không? ảnh hưởng những gì, mạnh hay yếu để WB có thể chấp nhận).</p>	<p>Khu vực hồ chứa được xác định nằm trọn trong lãnh thổ Việt Nam và cách biên giới Việt Lào 9,5 km do đó không có ảnh hưởng trực tiếp đến lãnh thổ Lào. Dự án cũng đã tổ chức tham vấn và nhận được ý kiến không phản đối của Chính phủ Lào.</p>
190	<p>Về nguyên tắc RLDP, đề nghị áp dụng chính sách an toàn của WB trong việc thực hiện đền bù về đất đai cho người bị ảnh hưởng.</p>	<p>Ban QLDA khẳng định các chính sách an toàn của WB đã đang và sẽ được áp dụng một cách nghiêm túc trong quá trình chuẩn bị và triển khai dự án.</p>
191	<p>Khung thể chế và pháp lý (trang 14) phụ lục 1 cần bổ sung thêm nghị định 69/2009/NĐ-CP ngày 13/8/2009 của Chính phủ và Thông tư 14/2009/TT-BTNMT ngày 01/10/2009 của Bộ Tài nguyên và Môi trường. Những quy định mới này nhằm đưa giá trị bồi thường sát với giá thị trường để giảm thiểu thiệt thòi cho người bị ảnh hưởng, và cũng để đáp ứng mục tiêu hài hoà thủ tục với nhà tài trợ trong thời kỳ hội nhập.</p>	<p>Báo cáo RLDP được chuẩn bị trước khi có Nghị định 69/2009/NĐ-CP của Chính phủ Ban hành. Tuy nhiên chúng tôi sẽ bổ sung nội dung này trong phần Nguyên tắc quản lý và thích ứng của báo cáo RLDP phiên bản cuối cùng, tuy nhiên cũng cần đảm bảo những thay đổi sẽ không tạo ra sự xung đột trong cam kết với nhà tài trợ.</p>

TT	Câu hỏi	Trả lời
192	Nông, lâm nghiệp : chưa nêu rõ diện tích canh tác hiện nay, năng suất canh tác cũng như điều kiện canh tác (nước tưới, % diện tích lúa. Các dịch vụ nông nghiệp như con giống, thú y, khuyến nông, lâm cũng chưa được quan tâm..	Phản báo cáo RLDP chỉ thể hiện các thông tin và dữ liệu tổng hợp như diện tích các loại đất bị ảnh hưởng, mức độ thiệt hại của các bản bị ảnh hưởng ... đề từ đó có các kế hoạch chung cho dự án. Còn các vấn đề chi tiết đã được điều tra và nêu trong Báo cáo khảo sát và đánh giá kinh tế - xã hội Dự án thủy điện Trung Sơn (DRCC-2008) và Báo cáo nghiên cứu về các cơ hội sinh kế và các thử thách của cộng đồng sống ở khu vực bị ảnh hưởng bởi Đập Thủy điện Trung Sơn – Thanh Hoá (GRET -2008). Một đợt khảo sát chi tiết nữa sẽ được thực hiện trong quá trình kiểm kê lập phương án bồi thường.
193	Các nguồn vốn về tài chính thu, chi, tín dụng, tiết kiệm đã không được đề cập đến. Không đánh giá được mức thu cũng như đánh giá được nguồn thu nhập nào là có lợi thế (cần nhiều lao động, ít rủi ro, thu hồi vốn nhanh, dễ bán...).	
194	Tình hình y tế không phản ánh được hiện trạng vấn đề sức khỏe của cộng đồng, Ví dụ như việc khám chữa bệnh của người dân diễn ra như thế nào ? có thói quen tục lệ gì ảnh hưởng đến sức khỏe của người dân ? y tế thôn bản - dịch vụ thuốc men hoạt động ra sao ?	Hiện trạng y tế của khu vực dự án đã được đánh giá chi tiết tại Báo cáo sức khỏe cộng đồng. Chương trình quản lý sức khỏe cộng đồng được xây dựng dựa trên các nghiên cứu đánh giá chi tiết đó. Các báo cáo RLDP, SESIA/EMP chỉ đưa ra các điểm chính của nghiên cứu trên
195	Các nguồn vốn xã hội - mạng lưới các tổ chức, quan hệ xã hội của cộng đồng đã không được xem xét đánh giá	Các nguồn vốn xã hội đã được nghiên cứu và đánh giá tại 2 báo cáo: Báo cáo khảo sát và đánh giá kinh tế - xã hội Dự án thủy điện Trung Sơn (DRCC-2008) và Báo cáo nghiên cứu về các cơ hội sinh kế và các thử thách của cộng đồng sống ở khu vực bị ảnh hưởng bởi Đập Thủy điện Trung Sơn – Thanh Hoá (GRET -2008).
196	Đoạn nói về ngôn ngữ và văn hoá (trang 19) không có số liệu định lượng, cần bổ sung thêm các di tích văn hoá lịch sử của vùng như: Đền Tư Mã thờ Lê Phụ Trần (thời Lê), Chùa Bà (xã Hội Xuân), Đình Pha Ú Bò nơi dân quân xã Phú Lệ bắn rơi máy bay giặc Mỹ ;	Phần này đưa ra những thông tin đánh giá sơ bộ về khả năng sử dụng tiếng việt trong dân tộc thiểu số. Việc có số liệu định lượng là rất khó và không phải là mục tiêu của báo cáo này. Dự án đã tiến hành nghiên cứu khảo cổ để xác định các di tích và công trình có khả năng bị ảnh hưởng bởi dự án và đã xây dựng kế hoạch giảm thiểu tác động (xem báo cáo EMP). Do vậy việc đưa các di tích lịch sử theo góp ý vào nội dung này là không thật sự cần thiết bởi vì các di tích đó sẽ không bị ảnh hưởng bởi dự án Thủy điện Trung Sơn ít có nguy cơ chịu ảnh hưởng từ dự án thủy điện Trung Sơn.

TT	Câu hỏi	Trả lời
197	<p>Trong trường hợp các hộ gia đình bị di dời, hoặc khi hộ gia đình bị ảnh hưởng do cộng đồng tiếp nhận hộ di dời, mà chỉ áp dụng nguyên tắc “tham vấn tự do, tự nguyện và thông báo trước với các bản người dân tộc thiểu số” (Trang 5, dòng 3) là không đầy đủ mà cần tuân thủ Pháp lệnh dân chủ cơ sở.</p>	<p>Quá trình tham vấn Ban QLDA luôn đảm bảo rằng người dân có quyền tự do thể hiện ý kiến, nguyện vọng của mình và đã thể hiện được quyền ra quyết định của họ. Đặc biệt, để quy hoạch được các khu TĐC, Ban QLDA đã thực hiện tham vấn tới các hộ dân và các cấp chính quyền từ thôn bản, xã, huyện và tỉnh. Các nguyện vọng của cộng đồng luôn được tôn trọng và Ban QLDA đã quy hoạch các điểm TĐC đúng theo đa số ý kiến của người dân để trình cấp có thẩm quyền quyết định. Trong quá trình thực hiện Kế hoạch cải thiện sinh kế cho các hộ bị ảnh hưởng bởi dự án thì người dân sẽ được quyết định trọng việc lựa chọn các hoạt động sinh kế cụ thể cho mình.</p>
198	<p>Cần phải cân nhắc kỹ việc trồng luồng, bạch đàn hoặc cây cao su ở vùng ven bờ hồ, nó chỉ tăng lượng xói mòn xuống hồ, vì những loài cây đó không có tác dụng bảo vệ đất, chống xói mòn nếu không có những phương pháp kỹ thuật tốt, mặc dầu nó đang đưa đến lợi nhuận trước mắt và có thị trường tiêu thụ .</p>	<p>Trong báo cáo đã chỉ ra rằng: "Qua tham vấn đã đề xuất rằng nên cho phép trồng Luồng ở những diện tích mới xung quanh hồ chứa sau khi hồ chứa hình thành". Tuy nhiên khi triển khai các hoạt động sinh kế, việc lựa chọn các cây trồng sẽ được tham vấn tới cộng đồng và sự hỗ trợ của các chuyên gia để đảm bảo sự lựa chọn đó phù hợp với điều kiện tự nhiên, nguyện vọng của người dân và hạn chế sự xói mòn xuống hồ.</p>
199	<p>Cần nêu rõ một nguyên tắc là hỗ trợ lương thực tới khi sinh kế của các hộ chịu ảnh hưởng được phục hồi tới mức bằng với mức trước khi tái định cư. Bởi vì việc cung cấp lương thực không đảm bảo tới khi sinh kế của người dân được phục hồi, thì nghèo đói luôn bám theo người dân tái định cư, do họ không có nguồn lực để phát triển sản xuất, tạo thu nhập.</p>	<p>Theo quan điểm của dự án việc phục hồi sinh kế cho người dân để đảm bảo mục tiêu đã đề ra không thể chỉ dựa vào việc hỗ trợ lương thực mà phải được thực hiện thông qua một chương trình tổng thể bằng các hoạt động hỗ trợ khác nhau bao gồm: Bồi thường cho TĐC, hỗ trợ cho TĐC, các hoạt động khôi phục sinh kế, EMDP và các hỗ trợ kỹ thuật khác như đã trình bày trong báo cáo RLDP. Hỗ trợ lương thực chỉ để hỗ trợ người dân vượt qua giai đoạn gián đoạn do việc phải TĐC. Để tránh việc gián đoạn trong sản xuất, một số hoạt động của CLIP sẽ được triển khai sớm, như trong kế hoạch triển khai đã được trình bày.</p>
200	<p>Trong Tr 35 về khung chính sách bồi thường ở ý thứ 2, điểm chấm thứ 3 về Chính sách an toàn của WB chưa nêu đầy đủ đó là: những mất mát về thu nhập từ nương rẫy, từ nguồn thu hái tài nguyên thiên nhiên đều phải đền bù chứ không chỉ có sử dụng đất (xem Chính sách dân tộc thiểu số OP .4 .10 Tháng 7-2005; trang 2 và 3 mục a và b)</p>	<p>Ở phần này là nội dung thể hiện về: Giải pháp cho những khác biệt giữa khung pháp lý quốc gia và các chính sách an toàn của ngân hàng thế giới thông qua Khung chính sách Tái định cư chứ không phải mô tả khung chính sách. Nguyên tắc đền bù cho những mất mát về thu nhập bởi dự án Thủy điện Trung Sơn đã được nêu rõ trong Khung chính sách đã được Ngân hàng Thế giới thông qua và Thủ tướng Chính phủ phê duyệt và CLIP là một trong những biện pháp giảm thiểu được xây dựng nhằm bù đắp lại những mất mát đó.</p>

TT	Câu hỏi	Trả lời
201	Đoạn nói về cơ sở hạ tầng (trang 46) cần bổ sung thêm công trình chợ nông thôn, một cách tổng quát là nên gắn với các tiêu chí xây dựng nông thôn mới quy định tại Quyết định 491/2009/QĐ-TTg ngày 16/4/2009 của Thủ tướng chính phủ.	Cơ sở hạ tầng sẽ được triển khai dựa trên quy mô số hộ TĐC đã được nêu trong Khung chính sách của dự án và sẽ được thể hiện cụ thể trong quy hoạch các khu TĐC được phê duyệt. Quy hoạch các khu TĐC đã được UBND các tỉnh Thanh Hóa và Sơn La thông qua, EVN phê duyệt trong QHTT dựa trên quy mô các hộ TĐC ở các khu vực nông thôn miền núi theo các quy định của Việt Nam, Các hộ TĐC của dự án thủy điện Trung Sơn đều tái định cư trong cùng 1 Bản, chính vì vậy không có quy hoạch chợ đối với các điểm TĐC nên không có chi phí này. (đối với Quyết định 491/2009/QĐ-TTg ngày 16/4/2009 của Thủ tướng chính phủ áp dụng cho quy hoạch các xã nông thôn mới).
202	Việc quy hoạch khu tái định cư cao hơn nguồn nước thì sẽ cung cấp như thế nào?	Hiện nay, theo quy hoạch của các điểm TĐC thì chỉ có 01 điểm nguồn nước không cấp được đến tận hộ gia đình. Đối với điểm này, dự án đã có phương án cấp nước tập trung cho các hộ gia đình
203	- Về lập kế hoạch khôi phục và cải thiện sinh kế, số lượng các thí điểm mẫu quá ít, nếu gặp rủi ro thì khó có điển hình để học tập. Ví dụ ở Bảng 29 (trang 61) – Nhóm sở thích về gia súc chỉ hỗ trợ 1con/hộ... Ở phần Hỗ trợ kỹ thuật, hoạt động 3.1(trang 61): Các hoạt động trong bản nên lồng ghép việc nâng cao năng lực và tăng cường khả năng thích ứng với biến đổi khí hậu, vấn đề đang được cả thế giới quan tâm;	- Các mô hình thí điểm sẽ được xác định cụ thể về số lượng, loại hình trong quá trình triển khai và có sự tham gia xây dựng kế hoạch của người dân với sự hỗ trợ của các chuyên gia. - Dự án đã có kế hoạch cho việc nâng cao năng lực cho công đồng bị ảnh hưởng khi triển khai RLDP.
204	Chú ý lồng ghép với các dự án khác để tăng cường công tác thú y (đào tạo cán bộ cho địa phương), các hoạt động tự quản ở cộng đồng để quản lý những vấn đề bất ổn	Quá trình triển khai thực hiện Kế hoạch cải thiện sinh kế, dự án sẽ phối hợp với các dự án đang triển khai trên địa bàn để đưa ra các hoạt động sinh kế phù hợp cho người dân và địa phương, tránh trùng lặp và đảm bảo cơ chế phối hợp tận dụng tốt tất cả các nguồn lực triển khai trên địa bàn.
205	Trong mục “ Các khiếu nại” (trang 103), có nội dung “Mâu thuẫn với công nhân đến” xây dựng công trình, việc này sẽ không thuộc phạm trù khiếu nại, khiếu kiện về các vấn đề liên quan đến RLDP mà là vụ việc dân sự	"Mâu thuẫn với công nhân đến" ở phần này được hiểu là các mâu thuẫn liên quan đến các quyền lợi của các hộ dân về các vấn đề môi trường và xã hội như nguồn nước sinh hoạt, dịch bệnh, tệ nạn xã hội ... mà dự án đã cam kết các biện pháp giảm thiểu khi có sự xuất hiện của đông công nhân.

TT	Câu hỏi	Trả lời
206	<p>Đề nghị nên xem xét lại mức hỗ trợ gián đoạn sản xuất (trang 26):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hộ có một khẩu được hỗ trợ 3 triệu đồng; - Hộ có nhiều người thì từ người thứ 2 trở lên, mỗi người tăng thêm được hỗ trợ 2 triệu đồng. <p>Mức hỗ trợ như vậy quá thấp để có thể giúp người dân trong việc hỗ trợ sản xuất phục hồi sinh kế.</p>	<p>Khung chính sách của Dự án trước khi được Thủ tướng chấp thuận đã được rút kinh nghiệm từ các Dự án thủy điện trước như Bản vẽ, Sơn La và các quy định của Chính phủ Việt Nam. Vì vậy mức hỗ trợ gián đoạn sản xuất của dự án Trung Sơn được xem là mức hỗ trợ phù hợp với tình hình thực tế hiện nay.</p> <p>Mặt khác, Dự án có Chương trình cải thiện sinh kế với các kế hoạch được triển khai trong vòng 4 năm.</p>
207	<p>Các lý giải “<i>Nếu dự báo cho thấy lũ dâng ở khu vực hạ nguồn, và mực nước trong hồ chứa đạt và thậm chí vượt mực nước kiểm tra (161.7m), sẽ phải xả đập tràn. Khi đạt được mực nước kiểm tra, phải mở hết các cửa và đường ống dẫn nước</i>” (trang 56) cần phải xem lại vì như vậy hồ gây hại cho hạ lưu khi lũ lớn.</p>	<p>Vấn đề này liên quan đến quy trình vận hành của nhà máy để đảm bảo an toàn đập – đó là ưu tiên cao nhất trong quá trình vận hành công trình. Do bản dịch chưa nêu rõ ý nên có thể dẫn đến hiểu lầm. Vấn đề này được hiểu như sau” “<i>Nếu dự báo cho thấy có lũ đến, và mực nước trong hồ chứa đạt và thậm chí vượt mực nước kiểm tra (161.7m), sẽ phải xả nước qua đập tràn. Khi mực nước hồ đạt được mực nước kiểm tra, phải mở hết các cửa đập tràn và cửa lấy nước</i>”. Vấn đề này xin xem thêm trong quy trình vận hành hồ chứa của dự án.</p>
208	<p>Đề nghị trong báo cáo phải có danh mục các loài động thực vật rừng quý hiếm ở khu vực dự án.</p>	<p>Danh mục các loài động thực vật rừng quý hiếm đã nêu chi tiết trong báo cáo “Đánh giá tác động của dự án thủy điện Trung Sơn đến các khu bảo tồn thiên nhiên và đa dạng sinh học trên cạn” – Thực hiện năm 2008 bởi Trung tâm Đa dạng và an toàn Sinh học. Bảng nêu trong mục 4.5.3 mang tính chất tổng hợp thông tin. Trong quá trình thực hiện, dự án sẽ tham khảo danh mục chi tiết báo cáo đó khi có yêu cầu.</p>
209	<p>Báo cáo xác định rõ 6 xã chịu tác động trực tiếp bởi dự án, nhưng lại không đề cập đến phạm vi và (tên) các xã khác vùng hạ lưu dưới đập thủy điện có thể sẽ bị ảnh hưởng do hoạt động ngăn dòng chảy và tích nước phía thượng nguồn</p>	<p>Dự án đã xác định phạm vi của dự án là các xã/bản nằm ở dọc sông Mã từ hạ lưu đập đến hợp lưu với sông Luông. Do thời điểm này các tác động hạ lưu chưa không thể xác định chính xác, dự án áp dụng “quản lý theo phương pháp thích ứng” với do vậy chỉ dự đoán khu vực hạ lưu có khả năng bị ảnh hưởng. Danh sách cụ thể các bản/xã sẽ được xác định trong quá trình triển khai và vận hành dự án, chương trình giảm thiểu sẽ được xây dựng và triển khai thực hiện khi có vấn đề phát sinh.</p>
210	<p>Diện tích rừng sẽ bị thu hẹp dẫn đến nguồn nước sẽ bị cạn kiệt và không đủ cung cấp cho các khu tái định cư, dự án đã nghiên cứu đến vấn đề này hay chưa?</p>	<p>Dự án đã đánh giá được những tác động khi triển khai dự án lên rừng và sẽ thực hiện các biện pháp giảm thiểu để bù đắp cho các tác động bất lợi đến rừng, sẽ triển khai các mô hình canh tác bền vững để tránh xói mòn và bảo vệ nguồn nước.</p>

TT	Câu hỏi	Trả lời
211	Trong báo cáo không đề cập gì đến các tác động và rủi ro được cho là quan trọng như: ảnh hưởng nguồn nước và làm suy giảm chất lượng nước	Yếu tố suy giảm chất lượng nước trong giai đoạn thi công sẽ được phân tích và cập nhật trong mục này của báo cáo cuối cùng. Tuy nhiên, EMP đã bao gồm yêu cầu kiểm soát nước thải tại công trường và khu lán trại công nhân được nêu tại Phụ lục A của Báo cáo EMP.
212	Những vấn đề tác động môi trường chưa thể hiện rõ trong Kế hoạch như: Vấn đề tác động đến Vườn quốc gia và các khu bảo tồn; vấn đề di cư cá (có nêu trong phụ G-1) vấn đề tác động đến động vật hoang dã..	Tác động đến động vật hoang dã sẽ được dự án triển khai cụ thể trong phần các nghiên cứu bổ sung (Phần 12 của báo cáo EMP). Dự án đã có kế hoạch đầu tư nâng cao năng lực cho Các khu bảo tồn thiên nhiên.